

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 11

Barcelona, 25 de març del 1938

Preu: 50 cèntims

PANORAMA DE LA SETMANA

LA CLAU D'EUROPA

Els fets, en corrua vertiginosa, demostren que l'eix Roma-Berlin actua d'acord amb uns plans que han deixat d'ésser un misteri per a les grans potències democràtiques d'Europa. En primer lloc, es produeix la monstruosa anexió d'Austria. Després, Polònia provoca un incident fronterer a Lituània que acaba amb la declaració del Govern de Kaunas acatant l'últimàtum del de Varsòvia. Aquest fet pot portar-nos a la conseqüència, si no d'un nou «Anschluss», a una arranjanament forçós — Lituània cedeix obligada per la força — que donaria a Polònia una sortida al mar i retornaria a Alemanya el corredor de Gdynia.

Aquests dos fets, que obeeixen la mateixa directriu política de l'eix Roma-Berlin, constitueixen una seriosa amenaça contra Anglaterra i contra França i, de retruc, contra la U. R. S. S. Ha d'ésser orb qui no vegi com Hitler i Mussolini acceleren la seva política abassegadora i inicien, amb totes les mesures d'efectivitat preses, l'ofensiva contra l'Europa Central. Després de l'anexió d'Austria i del cop indirecte de Lituània, Txecoslovàquia ocupa el primer lloc en la llista dels Estats quina independència perilla, malgrat les «garanties» donades per Goering al poble txec.

Per a tallar en sec l'eventualitat d'aquesta acció criminal dels Estats totalitaris, només hi ha el camí d'Espanya. L'eix Roma-Berlin té pressa per a enllestir la guerra que, amb la complicitat de les democràcies europees, sosté al nostre país. De la resistència que oposi Espanya a les escames bàrbares dels feixistes depèn que Hitler i Mussolini portin a cap el seu pla criminal damunt els pobles de l'Europa Central o que aturin el seu avanç en les actuals conquestes.

En el cas eventual — impossible! — que l'eix Roma-Berlin acabés amb èxit la guerra espanyola, França restaria en situació difícilíssima, puix que, a més de no ésser a temps a experimentar una reacció eficaç per a evitar la presa de Txecoslovàquia, es trobaria amenaçada pels exercits italogermànics a la mateixa frontera pirenenca. I en aquest cas, amb quina possibilitat d'èxit podria aventurar-se a una guerra general?

Es ben clara, doncs, la situació actual d'Europa. Itàlia i Alemanya, més unides que mai, tracten de liquidar ràpidament l'afar d'Espanya per a restar lliures de mans i emprendre, se-

guidament, l'ofensiva general a l'Europa Central. El fet concret és el següent: si l'eix Roma-Berlin obté una victòria ràpida a Espanya — i a això van encaminats tots els seus esforços — la guerra és inevitable. I Anglaterra i França anirien a ella amb l'handicap de tenir tallada una de les més importants comunicacions: la dels Pireneus.

Si pel contrari, l'eix Roma-Berlin surt derrotada del territori espanyol, cosa molt probable i relativament fàcil si les democràcies saben treure's dels ulls la bena que els priva de contemplar àmpliament el panorama actual d'Europa, la pau del món està assegurada. I està assegurada la integritat territorial dels petits Estats que ara viuen amb l'amenaça constant d'una possible invasió violent per part dels Estats totalitaris.

Ara bé: ¿on s'ha de produir la reacció democràtica que ha de salvar Europa de la tragèdia horrorosa d'una guerra totalitària? No pot venir de la U. R. S. S., allunyada del camp actual d'operacions, ni pot venir de Mèxic, malgrat estar disposat a defensar energicament el Dret internacional i no voler acceptar com a tals els «fets consumats». La reacció ha de venir de França, que és el país més directament amenaçat i ha de venir d'Anglaterra. No és cap novetat afirmar que Anglaterra és la clau de la situació actual europea i que de la seva actitud depèn que s'esvaeixin els perills que amenacen Europa i el món. Els Estats totalitaris tenen preses totes les posicions estratègiques per a iniciar la batalla; però les democràcies poden, encara, destruir les posicions dels provocadors si, amb l'oportunitat i la rapidesa que el temps reclama, aixequen el bloc indestructible que han de constituir França, Anglaterra, Rússia i els Estats Units.

La primera reacció — la que ha de determinar la derrota feixista en territori espanyol — ha d'ésser cosa de dies. Després d'això, el camp resta lliure per a enfortir el bloc i dissipar els mals aires que, encara avui, es ceneixen damunt nostre.

La pau d'Europa, la seguretat del món, la tranquil·litat de les masses proletàries universals, depenen del triomf de les forces republicanes a Espanya. I perquè aquesta victòria sigui un fet, només cal que Anglaterra faci un gest digne, un gest d'home!

Manuel VALLDEPERES

MARAT, O EL DEURE CAP DE SETMANA CATALUNYA!

Deixem Lenin, la figura del qual, pel seu triomf i per la seva glòria, ja està fora de l'abast de les paletades de fang. La U. R. S. S. no ha conegut els Brumaris i el bonapartisme no li ennuvolà el cel. Mans fermes porten el timó i en cada ciutadà de la nostra pàtria gran, hi ha, sota el guiatge immarcescible del gran Lenin el possible cervell d'un bon pilot de nau capitana.

Deixem Lenin que pogué acabar l'última ratlla del seu Missatge i parlem de Marat, mort abans d'hora. De Marat, gran humanista, gran físic, gran metge, gran líder de les classes desvalgudes. Potser no sabia Carlota que segant aquella vida, segava, per molt de temps la deu de la democràcia popular europea. Però és segur que aquells qui armaren la seva mà amb el glavi assassi ho sabien, o almenys ho presentien. I per això hi ha alguna cosa més en tot això que la ingènua grandesa de la mort de la donzella de Caen, i la sang d'un revolucionari maniàtic «que ja començava a conèixer la desgràcia».

Quan esclatà el gran drama francès la nació té vint-i-sis milions d'habitants. Només hi ha 147.000 nobles; però aquesta petita proporció agomola un cinquè del pressupost total de l'Estat i és propietària de les tres quartes parts del territori nacional. La resta el té en propietat l'Església. Damunt d'aquest mapa vegeten miserablement 15 milions de camperols pobres, totalment pobres, serfs en realitat, que posats a no tenir res, ni poden caçar les males bèsties del camp. I per si el quadre és massa optimista, hi ha un exercit parasitari, gandul i incapaç, els oficials del qual cobraven 46 milions de lliures anuals, i se'n despenien 44 més per a mantenir els soldats. A la cort hi ha les favorites que es fan pagar les nits amb paletades d'or, mentre a tota la França no hi ha un pa a la post.

La menestralia — petita burgesia en desenvolupament — la força avançada del país es llença, fent-se recolzar per les capes més baixes a les quals inflama amb concepcions demagògiques de Rousseau i de Brizot, a la conquesta d'un món. Les condicions socials esmentades ¿no expliquen la profunditat de l'experiment? Del marèngum es destriuen les tres tendències de la Revolució, els tres protagonistes de la gran tragèdia; Mirabeau, inspirador de la Gironda, que arriba a tots els extrems en teoria, però que s'aixeca implacable contra les realitzacions pràctiques; Robespierre, artífex dels drets de l'home, covard en les realitzacions i partidari del terror com a política personal, i Marat. Marat té de comú amb Lenin, salvades les èpoques i les experiències viscudes, el rigorositat científica, la serenitat i l'implacable del mètode. És el gran teòric del error, el qual concep com una necessitat; com una imprescindible operació quirúrgica en la qual es talla i s'amputa per salvar una vida. Per a ell, home sensible, home de cor i d'emoció, arribar a predicar i practicar el terror significa el «sumum» del deure. Se l'ha tractat de «monstre» per culpa d'aquesta fredor de mètode. A ningú no se li ha ocorregut parlar així de Napoleó, malgrat que hi ha un abisme entre l'altíssima noblesa d'un propòsit i el gasiu egoisme de l'altre, i una tremenda desproporció, tremenda, en les víctimes.

Fou home d'una gran visió política. Intuïa els enemics del poble. Abans que ningú assenyala Dumouriez com un futur traïdor. Assenyala també com a traïdors, Custine i Biron i no s'equivoca en la seva pòstuma profecia, com gairebé no s'havia equivocat mai. Crítica despietadament l'Assemblea i escriu:

«Seguiu bé l'actuació de l'Assemblea Nacional i veureu que mai no actua sinó després d'un alçament popular; que només es decideix a dictar bones lleis després d'una sublevació i, en canvi, aprofità els minuts de calma per tal de proclamar lleis abominables».

Marat, és clar, no pot sobreposar-se més enllà del temps ni de les condicions històriques. No pot entrellucar una organització socialista fora de la utopia. Marx encara no havia sentat les seves premisses dialèctiques, ni havia pogut bastir la teoria de les

lluites de classe. Tampoc Plató el Diví, no pot concebre, en fer la seva «República», la desaparició dels esclaus, ni Tomàs Moro la dels serfs. L'home no resol més que aquells problemes que pot plantejar. Però Marat és admirable quan diu, definint l'entranya mateixa de la Revolució Francesa:

«La plebs, és a dir, les classes inferiors de la nació, lluiten soles contra les classes altes. En el moment de sublevar-se, el poble pot pulveritzar tot el que vulgui amb el seu mall; però per molts avantatges que aconseguixi de moment, acaba per sucumbir da-

MARAT, L'AMIC DEL POBLE

vant els conjurats de les classes altes, carregades d'astúcia, d'artificis i de doble intenció. Els homes cultes, astuts, i intrigants de les classes altes, comencen prenent partit contra els despoies; però només és per a girar-se després contra el poble, tan bon punt s'han guanyat, hipòcritament, la seva confiança i s'han valgut del seu poder per a suplantant les classes privilegiades llançades de llur setial. L'evolució és, doncs, obra exclusiva de les classes inferiors de la societat, que la recolzen i la sostenen, dels obrers, dels artesans, els petits botiguers, els camperols, la plebs, aquests desgraciats als quals la riquesa impúdica anomena «canalla» i als quals la insolència romana donà el nom de proletaris. Però allò que mai ells no havien arribat a somniar, és que només lluitessin pels terratinents, els advocats, els còmplices i els lacais de la intriga... El poble ha comès l'error de no armar-se en la seva totalitat, tolerant que només s'armés una part dels ciutadans.

Enemic a mort dels enemics del poble. Amic fins la tendresa dels desvalguts i dels no-res. Romàntic, malgrat la seva científica metodicitat. Veritable home de ciència i autor de descobriments físics de vàlua. Tot cor i emoció, malgrat la seva violència, cruesa d'expressió o fredor davant dels esdeveniments. Cal llegir Jaurès per a adonar-se que sense haver-se interposat el punyal de Carlota, el sentit totalitari de la Revolució hauria passat a les seves mans, desbordant la covardia jacobina que ja començava a posar-se de relleu davant el poble. «Robespierre començava a pensar — deia jo en un altre lloc —, en la conveniència de trametre Marat a la guillotina, i Marat començava a pensar en la conveniència de desplaçar, definitivament, Robespierre i portar la Revolució al terreny de les realitats estrictes i crues, severes i sòbries com la seva vida, implacables com la història, el sentit de la qual havia vist durament, com havia vist tants i tants secrets de la física i de la biologia, que altres, que els altres, ni tan sols havien sospitat. Robespierre, audaç, però covard, li tenia por a Marat. I aquest menyspreava Robespierre per la seva covardia i per la seva feminitat. El duel entre Marat i Robespierre, que hauria estat un gran espectacle de la història, fou frustrat per Carlota Corday».

Com després Marx, Lenin i Stalin, Marat fou un monògam estricte. El feixisme s'ha servit d'aquesta alta conducta humana, a la qual només arriben, conscientment, els homes supe-

Estimar Catalunya! No cal res més. Qui estima Catalunya no vacilla a sacrificar-se per ella i accepta totes les proves, per dures que siguin. Si cal que Catalunya no mori sinó que visqui i prosperi, només als catalans pot ésser exigint el deure de treballar i de sofrir a profit de la vida i l'esdevenidor de la pàtria catalana.

En aquesta obra pròpia no hem d'esperar ajut de ningú. Hem d'agrair totes les col·laboracions que ens siguin ofertes; però no hem de refiar-nos dels altres. Som nosaltres mateixos que hem de salvar el nostre patrimoni nacional, la nostra cultura renaixent, el tresor de la nostra història.

I ara Catalunya és en perill. Les seves fronteres són amenaçades per les hordes bàrbares. I serem els catalans al costat dels nostres germans de les altres terres hispàniques, els que rebutjarem la invasió estrangera. ¿Què significaria aquesta invasió? La prohibició de tocar «La Santa Espina», ha dit algú amb pueril inconsciència. No es tracta pas de «La Santa Espina». És la nostra personalitat nacional que és en joc. És la nostra existència, com a poble; és l'accent peculiar del nostre esperit col·lectiu; és la nostra llengua; les nostres lletres; la nostra música; les nostres danses; són els costums nostres; l'obra present i futura dels nostres homes de ciència; dels nostres artistes que corre el risc d'esfondrar-se i desaparèixer sola la tirania més absoluta que mai hagi sofert cap poble.

¿No caldrà que ens redrecem davant aquesta amenaça suprema? ¿Què significa la pau, el benestar, la vida mateixa, al costat del perill de perdre la pròpia naturalesa, la raó de la nostra existència, la nostra dignitat catalana i humana?

Car una cosa és certa: la guerra és, per als catalans, una qüestió de vida o mort. Els republicans espanyols no perdrien amb la derrota ni la llengua, ni la cultura, ni moltes de les valors per les quals Espanya compta en el concert de la civilització universal. Catalunya, en canvi, ho perdria tot: el pensament, l'ànima i, fins i tot, el nom.

Sota la bota de Franco, Espanya seguiria ésser Espanya minimitzada, envilida, encadenada, però, a fi de comptes, Espanya, Catalunya, no! Catalunya deixaria d'ésser, potser, per sempre.

Estimar Catalunya! Ve't ací la condició indispensable per a la nostra victòria.

Joan OLIVER

rriors, per a presentar-la, miserablement, com una prova de la pretesa megalomania de Lenin; per mirar despectivament Marx, al qual no pot perdonar que digués que «tenen un especial plaer a convertir-se mutuament en cabrons» i als historiadors de classe cretins per a fer brometa sobre l'heroica companyia de Marat, Catalina Evrart, de la qual Albertina, la germana del cabdill diu simplement: «Una dona divina, commoguda en veure la seva situació, quan s'amagava fugint de cova en cova, prengué i amagà a casa seva l'Amic del Poble; li dedicà la seva fortuna i li immolà el seu repòs». Fan brometa tractant-la, així, com tot passant, de «la dispensera de Marat»; «l'amistancada de Marat»; «la criada de Marat» o com diu Thiers «l'ama de govern que, segons Chaussette, prengué el difunt per esposa un dia de bon temps a la cara del sob», com retraient a Marat no haver-la pres per muller sota les voltes d'una església obscura.

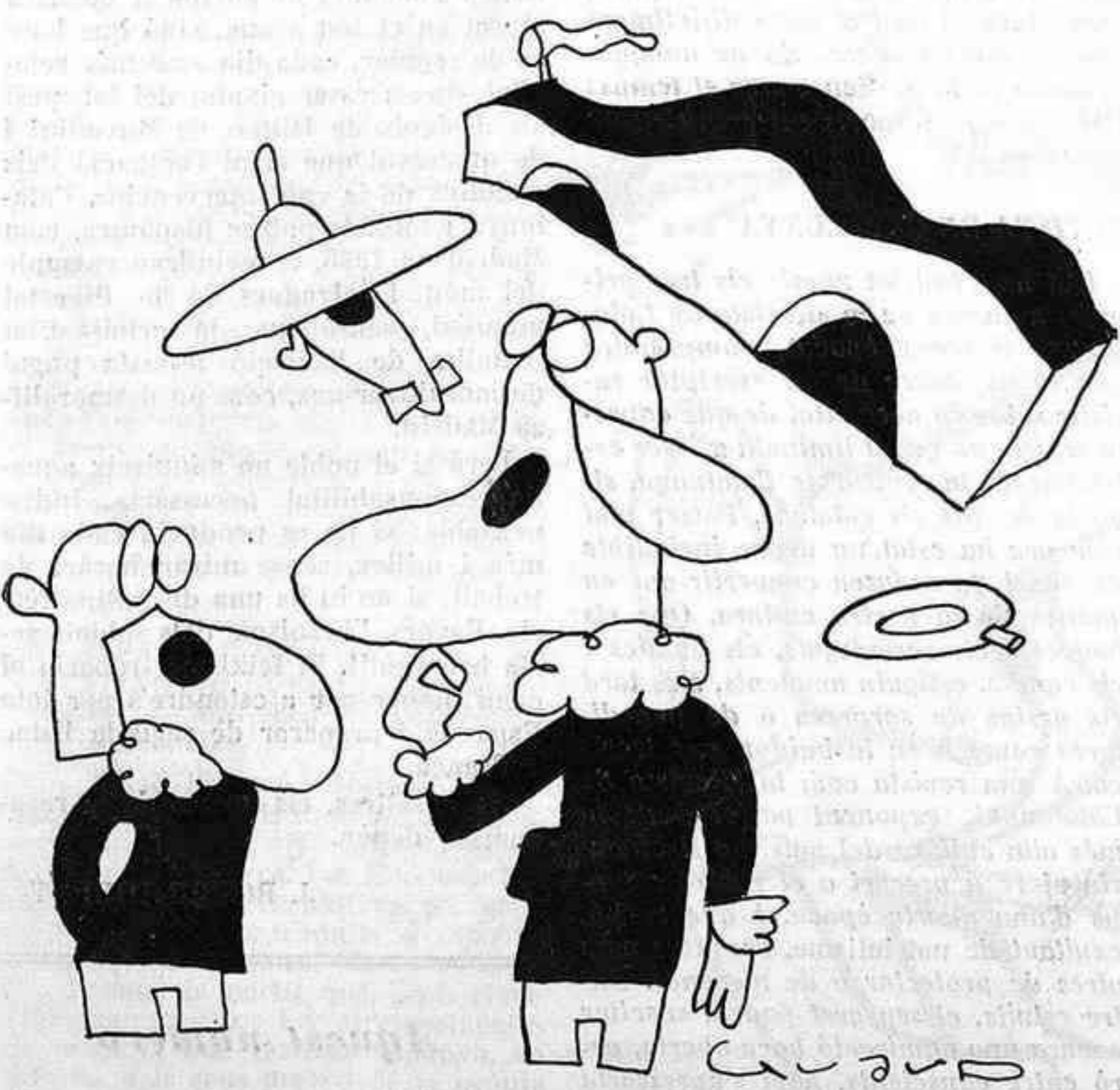
Marat vivia pobrament. Tota la seva fortuna ascendia a vint-i-cin lliures. I malgrat que tanta gent que no ha après, encara, a estimar l'Amic del Poble, l'insulta dient-li cruel, jo crec que Albertina, la dolça germana de Marat, tenia raó quan deia:

«Si el meu germà hagués viscut, no haurien estat guillotinat Canton, ni Camil Desmoulin».

Perquè el teòric del terror sabia perfectament, que una mort inútil és una crueltat i decapitar la Revolució Francesa, com es va decapitar, un crim històric.

Angel ESTIVILL

(Vegi's el començament d'aquest article en el número 10 de MERIDIANA)

TOT ES U, PER GUASP

— I tu, tens fills?
— Sí, però no són meus.

EL MAPA D'EUROPA

Fa poc més d'un mes que, arran de l'entrevista de Berchtesgarden entre Hitler i Schuschnigg, anunciàvem que la rendició del Cancellier austríac representava l'Anschluss, i que els fets tindrien un ritme prou accelerat per a confirmar les nostres prediccions. Que no ens equivocàvem, ho demostren els esdeveniments succeïts des del 14 de febrer al 14 de març. En aquesta data darrera, com sap el lector, ja estava tot donat i benefit, i l'Anschluss — és a dir, la unió d'Àustria al Reich alemany — era ja un fet consumat i sense remei possible.

El públic ingenu sol demostrar la pròpia candidesa atribuint-se la possessió o el coneixement dels grans secrets d'Estat. No voldríem que les nostres prediccions, deduïdes de la normal i senzilla observació dels fenòmens aparents, tinguessin la categoria de revelacions sensorials. Tenim el greu defecte de no creure en miracles ni en combinacions providencials. Fa anys que contemplem el procés vegetatiu de la natura, i veiem que per la primavera broten les plantes i per la tardor cauen les fulles. El que resulta segur és que després d'una temporada ve l'altra, i que no hi ha res que deturi la successió inexorable de les mutacions i del temps.

En aquest pla, no costa res de creure que els dictadors europeus, i particularment aquells que estan permanentment en escena, disposen d'una intel·ligència mitjana, capaç de volicions i especulacions del tipus corrent. Lluny de nosaltres la sorpresa i meravella que alguns manifesten davant de certs èxits fàcilment assolibles i perfectament descomptats. Si hom té un propòsit, mitjans per a realitzar-lo, tempteja les resistències i computa resultats, les seves decisions trobaran, en termes generals, la resposta prevista i adequada. Si hom constata repetidament que no ha de trobar altre obstacle que un artifici de convencions ridícules, sense base positiva, uns governs febles i indecisos, i uns pobles molls i preocupats de treballar poc i menjar bé, no cal ésser cap de brot per assegurar l'èxit d'un cop d'audàcia o d'una arrogància insolent. No hi ha llició més útil que l'experiència, i aquells que no la volen aprendre, més aviat o més tard pagaran amb dolor llur experiment.

Per la primavera de l'any 1919 hi havia a Versalles una brigada internacional dedicada a confeccionar un nou mapa d'Europa. Una de les preocupacions d'aquell estol d'estadistes experts, era la de cercar una ponderació i un equilibri que permetés els pobles de viure, en la impotència, sota la tutela vigilant de França i Gran Bretanya. Per tal d'aconseguir-ho, no abandonaven aquella preocupació discreta del capitalista empedernit, que ha estat — i segueix essent — la de l'isolament de la U. R. S. S. Un fitonet de petites nacions entorn del monstre moscovita era, més un motiu decoratiu, una previsió saludable. Alemanya estava enfonsada. Bulgària i Turquia no oferien perill. L'imperi austrohúngar, dispersat, constituïa la millor partida de l'actiu, i calia aprofitar la supervivència d'una petita Àustria, catòlica i tradicionalista, perquè servis de clau de la volta de tot aquest edifici convencional i formulista.

L'Assemblea provisòria del nou Estat austríac havia acordat la unió d'Àustria al Reich pel novembre de l'any 1918 i pel març del 1919. La constitució de Weimar havia previst la incorporació dels diputats austríacs al Reichstag alemany. Tot, però, va conjurar-se amb la santa intenció de no fer massa fort el nus socialdemòcrata que en aquells dies semblava que hagués d'ésser l'encuny de tota l'Europa Central. I no ha estat la Socialdemocràcia, sinó el Nacionalsocialisme, el que ha realitzat l'Anschluss, ço que indubtablement plau al capitalisme europeu, però que posa en perill de mort tota la grandesa i tot el poder material i espiritual de França i de la Gran Bretanya.

La desaparició d'Àustria com a Estat independent, disloca i desconjunta tot el mapa d'Europa. Àustria tenia sis fronteres, que resten sensiblement afectades pel canvi; però el més important és que Europa resta partida pel mig, per ço que se'n diu l'eix Roma-Berlin, i que, en realitat, és la Germània preponderant, i, amb el temps, sola a dominar sobre el món occidental. Entre tots els vençuts pel cop de màca alemany, el més vençut és Mussolini, i més que Mussolini, Itàlia. Ja havíem dit abans que la superioritat de Hitler era inicial. Ho fóra sempre, sinó tingués altres múltiples raons de tot ordre, pel sol fet de seguir una línia des de l'origen, i no ésser fill de la ficció i la traïdoria.

En el mapa d'Europa, treta la peça central, tot resta fluix i movedit. La conca del Danubi i els Balcanes s'han col·locat en pocs moments a una distància enorme de França i la Gran Bretanya. Tot el món polític i econòmic, tot l'ordre de relacions espirituals, comercials i socials, haurà de girar-se i derivar-se per altres camins. Pocs canvis podien produir-se de més profunditat i de major conseqüència. Altrament, Viena, com a centre natural i reconegut del proper orient, acabarà de perdre la seva personalitat, i

no serà singularment substituïda, sinó que restarà només la tasca enorme de Germània estampant a llevant i a ponent, i desbordant-se fatalment, inevitablement, vers l'Adriàtica i la Mediterrània. I d'Àustria en sabrem l'existència com la sabem de Turingia, de Saxònia, de Wurtemberg o de Baviera. El tercer Reich és més centralista que els anteriors, i els antics Estats alemanys conserven ara una ombra de govern que els permet d'administrar algunes activitats interiors o domèstiques; però, de fet, el que governa i el que mana és el Comissari del Reich, el Statthalter, que està a les ordres directes de Hitler.

Completada així l'Alemanya, pressionant per totes les fronteres i atraient vigorosament els nuclis racials alemanys encaixonats a Polònia, a Suïssa, a Iugoslàvia, a Itàlia, a Dinamarca, Bèlgica i Holanda, i, sobretot, a Txecoslovàquia, ¿quin serà el nou moviment, el nou motiu que farà estremir les velles democràcies occidentals? El «führer» dels sudetes — el Partit Racista alemany de Txecoslovàquia —, Conrad Heinlein, i el diputat Rosche han fet declaracions tranquil·litzadores, i han afirmat que ells i llurs forces es mantindran dintre de la llei. Fins a quan? Txecoslovàquia i França estan a l'aguait. Tot permet de creure que hi haurà una pausa, la justa i indispensable per a veure com es liquida el problema d'Espanya. Després, segons el resultat, es reprendrà l'acció, i aleshores el mapa d'Europa, avui desconjuntat i ple d'esquerdes, explotará com una caldera vella, i restará enmig de les desferres l'afirmació categòrica que la vida és

Travessem uns moments greus, perillosos. L'exèrcit feixista, pel front de l'Est, ha trencat les nostres línies, ha avançat un nombre considerable de quilòmetres i ha portat la lluita fins més ençà de Casp, Alcanyis i Calanda, arribant a una vuitantena de quilòmetres del litoral mediterrani. El feixisme internacional preté trepitjar terra catalana i tallar la comunicació entre la nostra pàtria i els restants pobles hispànics.

El moment, ho repetim, és greu, perillós. Però no és insuperable.

Pel novembre de l'any 1936, Madrid visqué hores d'una gravetat molt major; l'enemic arribà a entrar dintre mateix de la capital. I, això no obstant, Madrid, en un gest magnífic, donant proves d'un tremp i d'una capacitat meravellosa, redregant-se amb energia i heroisme decisius, salvà la situació. El que va fer Madrid en 1936, podem fer-ho nosaltres en 1938. Tenim un extraordinari cúmul de possibilitats que llavors no existien. Madrid va ésser atacada quan l'Exèrcit Popular Regular no s'havia constituït, quan en els quadres militars dominava la bona voluntat i no la perícia i l'encert, quan encara no estaven dominats tots els incontrolats, quan l'a-

lluita i que els que no saben lluitar no tenen dret a l'existència.

M. SERRA I MORET

CAL QUE TOTHOM ES RESPONSABILITZI

nomenada cinquena columna i els trotsquistes actuaven lliurement, quan la indisciplina es manifestava en les seves més diverses activitats. I, malgrat això, el perill va ésser vençut, l'acció dels feixistes va ésser superada per l'acció republicana; va bastar que el Cinquè Regiment i el Partit Comunista d'Espanya poguessin posar en joc tots els seus ressorts constructius i que la decisió valenta d'un home, com el general Miaja, pogués fer-se sentir, perquè el poble madrileny comprengué la responsabilitat del moment i desplegués totes les seves enormes possibilitats.

Ara, disposem d'elements completament ignorats en aquells instants. Tenim un veritable exèrcit, que ha donat excel·lents resultats a l'Alcàrria, al Jarama, a tots els sectors del centre; a Brunete; a la zona minera del sud; a Belxite, a Terol. La nostra infanteria és molt superior a la feixista, i ha sortit triomfant sempre que ha depengut d'ella la sort de la batalla. L'enemic, gràcies a la monstruositat dita «política de no intervenció», creada per la covardia de les democràcies burgeses, ha pogut aplegar quantitats grandioses d'avió i de material de guerra moderníssim, contra els quals poca cosa pot fer la infanteria; per això va haver-se d'evacuar Terol i per això el feixisme ha pogut realitzar l'actual impetuosa ofensiva al front de l'Est.

Avui, però, estem capacitats per a produir el material bèl·lic que ens cal per a anul·lar la superioritat de què disposa l'enemic. En iguals condicions, l'Exèrcit Popular Regular anorrearà de manera fulminant totes les forces italo-germano-marroquino-franquistes que s'hi volguessin enfrontar. Depèn de nosaltres, doncs, poder-ho fer.

Tots els pobles hispànics, Catalunya particularment, han viscut la guerra, però no han actuat amb ritme de guerra. Nosaltres podem fer que aquest ritme sigui una realitat, cada dia amb marxa més accelerada. És, simplement, qüestió de proposar-nos-ho. Cal que tothom es responsabilitzi. Fins ara, hem efectuat el treball sense aquella responsabilització de tots els obrers. Es treballava, la majoria de les vegades, amb fe, però massa confiats; la desorganització d'adés havia estat superada, s'havia creat l'Exèrcit Popular Regular i aquest exèrcit havia anat augmentant la seva puïança, i ens semblava, a tots plegats, que amb això n'hi havia prou. Greu error! La guerra, avui, la fem tots. La fan, a les trinxeres, els soldats; i la fem, a la reraguarda, els qui no hem estat mobilitzats militarment. Són soldats aquells que amb les armes a la mà combaten als fronts, i som soldats els qui amb les eines del treball ens trobem als camps o a les poblacions allunyades del retronir de les armes. Tots som combatents; cada ciutadà té la seva missió ben determinada a complir en interès de la guerra. L'equivocació ha estat pensar-se que nosaltres, els homes de la reraguarda, no estàvem mobilitzats, tan mobilitzats com els soldats, encara que la nostra tasca fos una altra. Els soldats viuen intensament la guerra i tot el seu ésser està consagrat a la guerra. Els combatents de la reraguarda hem de fer igual, exactament el mateix. Vivim per guanyar la guerra de la mateixa manera que els soldats i hem de desplegar un ritme de guerra com ells. Responsabilitzem-nos, i rendirem com és degut. Responsabilitzem-nos, i produïrem tots els elements necessaris per a anul·lar la superioritat de material que momentàniament posseeixen els feixistes, que equival a dir que guanyarem la guerra. Les paraules del Cap del Govern de la República, Dr. Negrín, després de l'evacuació de Terol i les que ha pronunciat recentment el Ministre d'Instrucció Pública i Sanitat del seu Govern, Jesús Hernández, ho han proclamat de manera clara.

El perill que vivim ha donat els primers factors d'aquesta responsabilització total. El pacte que estableix un programa d'acció comuna entre la U. G. T. i la C. N. T., que ha portat la unitat proletària que tant desitjàvem, que era indispensable, forja els elements per a posar en peu de guerra tot el poble. La comminació als obrers de la construcció, feta pel Comitè d'enllaç d'ambdues sindicals, amb una energia i un sentit de responsabilitat magnífics, ens dona les millors esperances.

Ha estat feta la unitat i s'ha vist que en un termini breuissim, es vol que la reraguarda treballi amb ritme de guerra. Cal que els propòsits passin a la realitat de seguida. Quan això s'hagi aconseguit, l'Exèrcit Popular Regular tindrà tot el material que li fa falta i l'enemic, no solament quedarà aturat en el seu avanç, sinó que haurà de recular, cada dia amb més velocitat, fins a ésser aixafat del tot, pesi als desiguis de Hitler, de Mussolini i de qualsevol que sigui l'actuació dels paladins de la «no intervenció». Catalunya i tots els pobles hispànics, com Madrid en 1936, esdevindran exemple del món i salvadors de la llibertat mundial, sense que la criminalitat inaudita de l'aviació feixista pugui desmoralitzar-nos, com no desmoralitzà Madrid.

Però si el poble no adquireix aquella responsabilitat necessària, indispensable; si no es produeix cada dia més i millor, sense mirar horari de treball; si no hi ha una disciplina fèrria, llavors, l'heroisme dels soldats seria ben inútil. El feixisme trobaria el camí planer per a estendre's per tota Espanya i preparar de seguida l'atac a França.

De nosaltres, els homes de la reraguarda, depèn.

J. ROURE-TORENT

— Teniem uns canonets així... — ...i uns aeroplanets allà. — Per a ells demanàvem una miqueta de terra. — Per exemple: l'Espanya de Franco

M E R I D I A N S

ELS CARRERS DE LA CIUTAT

He recorregut els carrers de Barcelona unes hores després d'aquests sinistres bombardeigs que descarnaven la ciutat i desfiguraven, mutilant-la bàrbarament, la seva lluminosa fesomia. Dones i homes passaven amb llàgrimes als ulls i mirades profundes, on es barrejaven la ràbia i la pietat. Llàgrimes silencioses dels ciutadans de Catalunya, dels barcelonins que resseguien els carrers d'abans i que bevien tota l'amargor dels carrers d'ara! Alçaven els ulls al cel, i ni rastre d'aquesta munió de cavalls rojos de l'Apocalipsi que acabaven de sembrar la mort i la destrucció amb una voluntat de monstre. Hi havia un cel lluminós, amb fragments pallidament diluïts per uns núvol de pols que, d'ací d'allà, on la carn i la pedra, la sang i l'aigua, el gemec de les vides trossejades s'elevaven encara d'un munt de runes i els cruïxir dels murs esfondrats, es confonien i es barrejaven en la més horrida tragèdia.

Llàgrimes als ulls, però punys closos. Llàgrimes de dolor, però un sol gest de ràbia i, en el tremolor de cada llavi i el ritme de cada cor, aquestes paraules que són realitat i somni, fe i coratge, presència i futur, ahir i sempre, lluita i triomf: la nostra llibertat en la llibertat de Catalunya!

OASIS

Encoratjador aquet gest de les edicions «Oasis» que, simultàniament, ens ofereix tres llibres de tres poetes joves: Bartra, Gimeno-Navarro i Orfila. Acabem de llegir el que ens envia J. Gimeno-Navarro: «Poemes de raval i altres poemes». La presentació delicada, quasi femenina, i un retrat de l'autor realitzat pel nostre admirat amic Domingo, ens el fa doblement simpàtic.

Poesia resignada i mansa, però lluminosa, la d'aquest jove poeta que pas-

sa nostàlgic pel seu raval com fugitiu d'unes sòrdides barraques de Montjuïc, amb l'orella remorosa de sons de liriques pròximes.

J. Gimeno-Navarro. El veig com una mena de frare llec, un sac a coll-i-be, els ulls tristos, un gos d'aigües ensuamant-li les peïjades autènticament adelerat per a trobar un oasi. O encara, l'imaginariem com un ocell que recull les molles de pa que cauen del brener d'unes noies que passen xisclant pels carrers del suburbi, amb el xicot al braç, camí d'un cinema preterít.

...i els ganivets del capvespre tallaven lesques de tarda!

J. Gimeno-Navarro, amb la guitarra sota el braç, no ho ha pogut resistir. Fuig cap a casa amb la bufanda ben nuada al coll, mentre escolta el melangios manubri de les seves morades tardes de diumenge.

UN HOME EXCEPTIC

—Vostè que escriu, voldria explicar-m'ho?

—El què, bon home?

—Tot aquest desgavell del món, aquest fàstic per la vida... No sé ben bé què. La inquietud, l'angoixa que sentim cada matí en despertar-nos i l'avorriment en ficar-nos al llit... Quan acabarà tot això?

L'home no m'escolla. S'arronça d'espalltes. Rondina entre dents i la seva mirada trista s'evadeix a l'encalç de qui sap quina mena de melancòies.

—Si, si, és clar: un discurs, oi? Perdoni. Tinc tard.

L'home em deixa palplantat i se'n va a poc a poc. Arrossega els peus i es corba sota el pes del seu escepticisme. Encara és jove, però d'una joventut sense escalí, marcida.

Féu mentalment una ronda entre les vostres coneixences. Trobareu, n'estic segur, molts d'aquests joves que s'han arronçat definitivament d'espalltes. Es diuen a si mateixos amargats i decebuts. Havien confiat en la sollicitud

del món, en la blançie de la vida. Es despertaven al matí amb llum a la finestra i anaven, durant el dia, mandrosament emposats dalt d'una carreta. Ara han hagut de lluitar tenaçment cos a cos amb la vida. Han abandonat la lluita perquè eren gladiadors d'escapada, de taula de cafè.

«I si tinguéssim fred — els joves — encendríem el món per a escalfar-nos».

Aquests mots que va escriure un dels nostres poetes, convé ressuscitar-los cada dia. Aquests joves excèptics, però, duen el fred al cor i difícilment podreu reviscolar-los. No us donguin quimera ni hi perdeu massa el temps: «Deixen que els morts enterrin els seus morts...»

REVISTA DE CATALUNYA

Qui hagi jullejat només els tres primers números de la «Revista de Catalunya» (tercera època), comprendrà que és un deure de tot escriptor insistir sobre la necessitat de que aquesta revista no quedi limitada a ésser estrictament la revista de Catalunya, sinó la de tots els catalans. Potser mai com ara ha estat un deure ineludible de tots i de cadascú convertir-nos en guaites de la nostra cultura. Que els badoes i els rerassegats, els abúlics i els candis, estiguin amatents. Més tard els gestos de sorpresa o de penediment caurien en la buidor més tràgica. A una revista com la «Revista de Catalunya», exponent perfecte de la més alta cultura del país, no li escuaria viure a precari o el rebrot estantís d'una quarta època. I que ningú, exultant de patriotisme, l'exhibís amb aires de protector o de mecenes. Entre estults, el seu gest podria suscitar encara una admiració boca-oberta, però entre conscients, hom s'apressaria a filiar-lo entre els que mereixen un òbit o una pia mirada de menyspreu.

Xavier BENGUEREL

Aquest número ha passat per la censura

«SHIMONOSEKI»

Fa tres anys, un grup de professors i estudiants de la Universitat de Barcelona anàrem a l'Orient. La majoria seguiren impertorbablement l'itinerari establert per l'empresa que organitzà el viatge; d'altres, però, menys disciplinats, abandonàrem el vaixell i ens endinsàrem per la miriada d'illes del Japó i per les ciutats xineses.

Shimonoseki és un port estratègic de primer ordre; el Seto Utsi — o sia el mar interior del Japó —, és protegit per les bateries de les fortificacions d'aquesta ciutat i per les de Moji.

Els japonesos guarden la ciutat i no deixen que cap estranger visiti els llocs de defensa.

Una matinada, freda, queia una pluja fina; les dones japoneses, de bon matí, ens oferien les seves gràcies amb aquell abandó d'una vida sense apències, sense desigs, ensenyades a obeir l'home i a ésser per a ell objectes de plaer.

Uns quants vianants, abillats amb els vestits típics de Corea, que els japonesos en diuen «*cosens*». Pocs europeus i molta policia. Un vaixell senzill, sense comoditats, sense seients, ajaguts homes i dones, ens transportava al continent. A l'estació marítima, uns cartells escrits en llengua anglesa ens recordaven el nostre deure de no fotografiar, de no pintar. Nosaltres, turistes, esperàvem la partida del vaixell entrant a les botigues, comprant fustes; recorriem el *Kurava*, que és conegudíssim a tot el Japó. Era la terra del sintoisme, dels milions de déus, que la influència occidental no havia canviat.

Shimonoseki, però, té en la història japonesa una importància gran. Un dia, astorats, els adoradors del Sol ixent sentiren les canoades de disset vaixells de guerra, que pertanyien a les flotes de França, Anglaterra, Holanda i els Estats Units de Nord Amèrica. Era l'any 1864. Les portes del Papó eren forçades pel món occidental. La vida interior, tancada en la Mar Interior, sotragada per la cobança dels imperis, es desfeia: naixia un nou país, fins llavors allunyat de la civilització, i entre altres portes, era l'antiga Akamagasaki la que s'enfonsava davant l'ofensiva diplomàtica, acompanyada de ferro i foc.

Els japonesos, poc originals, són copistes admirables. El 1880 vulgui's no

vulgui's —, el Japó obria el port al comerç exterior. Xina i el Japó lluitaren, emprant, aquest últim, els sistemes europeus, va desfer el gran imperi que li havia tramès la vida, la ciència, l'art i totes les activitats. Li-hung-shang, famós ministre d'Afers Estrangers de Xina, i el marquès Ito segellaren el tractat de pau.

Però el Japó havia après. Més tard l'imperi tsarista, abans els boxers foren vençuts, el record de l'atac de Shimonoseki havia arrelat en les terres japoneses. I desplaçant-se de les illes que els antics havien volgut tancar, s'aprofitaven les defenses naturals que oferia la mar per a atacar, com ataquen, tots els imperialismes, sense haver adquirit aquella elegància diplomàtica dels imperis d'Occident.

Corea, Manxúria, Xina del Nord, països que detesten el Japó i els japonesos, que veuen els lacais convertits en amos, han caigut sota la botja japonesa.

Una munió de vaixells de guerra protegeix les illes nipones. Els agressors no seran atacats a casa seva.

Però el món canvia: Xina es refà; no hi fa pas res que no tingui una marina de guerra. Formosa ha rebut la visita dels avions xinesos. La ciutat de Nagasaki ha sentit el ferro i el foc dels lluitadors de l'imperi del centre del món, com denominen els xinesos les amples terres que veritablement foren la seu de la més esplèndida civilització que han conegut els pobles.

L'illa de Kyushu ha estat altra volta violada, com ho fou un jorn la de Hondú. Avui, demà, qualsevol hora, els avions xinesos portaran la mort i el foc, el ferro i l'enderroc a les terres japoneses, com ells l'han portada arreu de les terres d'Àsia. Varen aprendre en l'escola del crim organitzat, i ben aviat els japonesos sentiran que han comès una lleugeresa imperdonable copiant de l'Occident tot allò que té d'inhumà i delictiu.

A l'estació marítima de Shimonoseki hi ha, encara, un cartell que diu, amb una lògica infantil: «Es prohibeix dibuixar, és prohibit fotografiar, no es permet mirar». Però aquests cartells es troben als vaixells i a les estacions. Els avions naveguen per l'aire i en aquest no hi caben cartells.

Pau BALSELLS

EL PROFETA I LA PATRIA

deia que se li havia aparegut l'arcàngel Sant Gabriel i l'havia anomenat el «profeta de Déu».

Als qui trobin estrany que tant la família de Jesús com la de Mahoma foren els primers de prendre's per boigs — com diu textualment l'Evangeli i la biografia de Mahoma — els direm que nosaltres ho trobem molt natural, perquè — sense anar més lluny — si ara nosaltres ens alcèssim davant dels catalans dient-los que som un déu encarnat o que l'arcàngel Sant Gabriel ha vingut a Martorell, a la Torra de les hores, a fer-nos l'encàrrec de predicar la religió de boigs, amb tota la raó, sinó que els hiparxiològics, no sols seriem tractats de boigs, amb tota la raó, sinó que els boigs serien els qui ens creurien.

No voldriem ofendre les creences dels nostres lectors, si és que n'hi ha algun de catòlic o de mahometà; però ja ens permetran que els diguem que els que tenien raó no eren ni Jesús ni Mahoma, perquè ni l'un, anunciat per l'arcàngel Sant Gabriel a la seva mare — com canta l'Evangeli, *secundum Lucam* —, no ha tornat ni tornarà voltat de núvols, d'àngels i trompetes, després d'haver begut vi, com ell deia, a les vinyes del seu pare; ni a l'altre no se li va aparèixer mai el mateix arcàngel que ja havia vingut a anunciar la vinguda del Messias, que havia d'ésser rival de Mahoma, encara que aquest profeta no va voler ésser mai rival del qui ell anomenava «el profeta fill de Maria».

Es veu que l'arcàngel Sant Gabriel era especialista a anunciar profetes, perquè abans dels dos que es tenien de partir l'imperi medieval, no com a bons germans, sinó lluitant amb la creu i la mitja lluna — l'una dreta com una esposa i l'altra torçada com un alfange —

«el punyal i la creu tot d'una peça» — com deia l'Angel Guimerà, que no tenia res d'arcàngel —, ja havia anunciat el naixement de Sant Joan Baptista, deixant mut al qui li havia d'ésser pare, que era el vell Zacarias, perquè no es va voler creure l'anunci, quan — segons Sant Mateu, *secundum Matthaeum* — va esvaïr els dubtes de Sant Josep, qui, com és molt natural, en veure que la seva muller havia concebut, a desgrat del respecte que li conservava, es posava la mà al front per veure si podia esbrinar aquell misteri, el qual, després, l'Església Catòlica ha convertit en el més gran dels misteris.

Potser invocant l'ofici d'anunciador de l'arcàngel, el gran líric italià Gabriel d'Annunzio, profeta de la novel·la lírica, devia emprar aquest nom, perquè traspasat suara al món dels àngels, després d'haver portat la lira a la novel·la, segons diuen, es deia Gaetà Rapanyeta.

Que tant Jesús com Mahoma volien elevar el seu poble a una visió més alta de la vida no hi ha cap dubte, però que el compliment d'aquesta missió — que va assolir tanta extensió — anés lligada amb la mitologia jueva, és — com comprendran de seguida els nostres lectors — una fantasia que ara no hem pas de discutir, ni molt menys de prendre com a realitat.

No negarem tampoc que tant Jesús

ELS LLIBRES I LA GUERRA

«ESTAMPAS DE ESPAÑA», per Ilya Ehreburg. — Ediciones S. R. I.

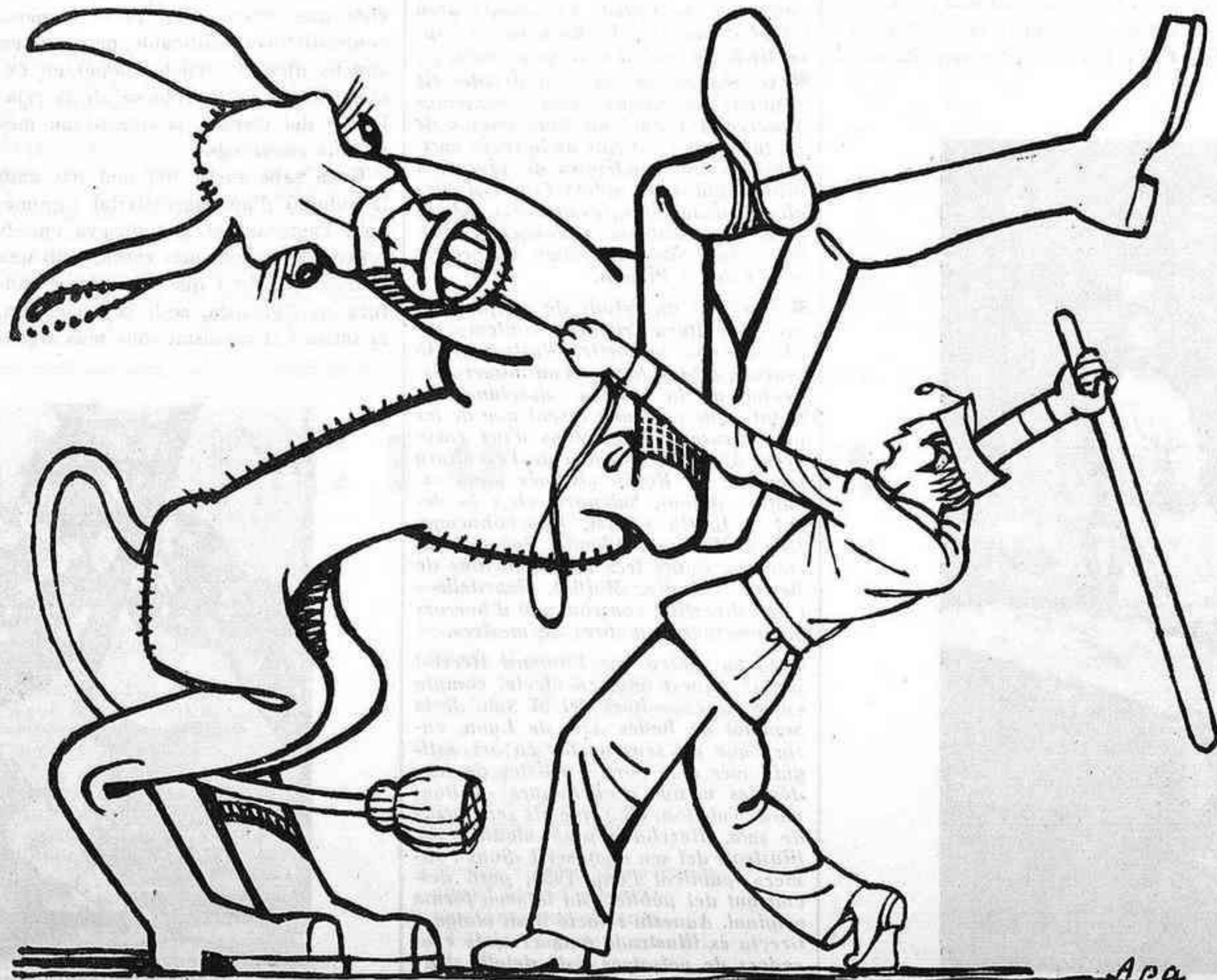
Ilya Ehreburg, el gran escriptor rus que comparteix al nostre costat tota la guerra d'Espanya, que ha tingut constantment paraules d'encoratjament, que ha actuat d'infatigable cronista de la nostra lluita, de les virtuts dels pobles hispànics i de la nostra tasca constructora, que amb la seva veu càlida i la seva ploma àgil i vehement, ha escampat pel món la nostra raó, ha vist recollides en un opuscle pel Socors Roig Internacional, unes quantes de les seves cròniques més destacades. Ilya Ehreburg, més com a periodista, que com a escriptor, sintetitza en aquestes «*Estampas de España*», la gran epopeia del poble espanyol. Les descripcions d'Ehreburg, ara seques i tallants, ara dominades per un sentiment puríssim, sempre sinceres i dotades de gran poder de proselitisme, ens reporten, amb la velocitat i la precisió d'un film, la vida punyent que menen en aquests instants, els països hispànics i els determinants de la lluita; el 14 d'abril de l'any 1931 i el seu veritable sentit; els orígens de la sublevació militar-feixista de l'any 1936; l'afany d'instaurar el poble mentre la guerra es desenvolupa ben a prop de les institucions que són creades, la vida a les trinxeres i a la reraguarda, la psicologia hispànica, l'heroisme i la valentia dels combatents, la barbàrie i l'embrutament dels rebels i feixistes, la tragèdia dels qui han d'abandonar la llar, la manera d'ésser dels soldats germànics i italians, la fermesa de voluntat i el tremp de les dones i dels homes d'Espanya... desfilen a través d'aquestes *Estampas de España*. Pinzellades vigoroses i segures, traçades sempre amb precisió. Ilya Ehreburg, excel·lent escriptor, aboca en aquestes proses tot el seu talent i sovint és emportat per un lirisme colpidor que augmenta l'eficàcia de la descripció; «*Estampa de España*» posen de relleu la gran fe, l'entusiasme i els mòbils que impulsen els pobles hispànics a defensar la llibertat dels seus fills i la independència de les terres que els donen allé.

«EN ESPAÑA, DONDE SE JUEGA EL DESTINO DE EUROPA», per André Marty. — Edicions Europa-Amèrica. Barcelona.

El tenaç lluitador francès André Marty, tan lligat als esdeveniments espanyols, ha escrit diversos articles sobre la nostra guerra. Les Edicions Europa-Amèrica ha recollit en un opuscle els principals, traduïts al castellà. En aquests articles, Marty és sempre l'home de partit que, amb claredat, analitza les circumstàncies de la lluita que realitza Espanya, en defensa dels seus drets i de la pròpia vida. Cada episodi, tractat amb coneixement perfecte, és posat en evidència cercant-ne l'entranya. Les raons

econòmiques mouen tota la lluita i són els motius polítics els que determinen tots els actes, aduoc els més insignificants. Marty remarca les virtuts del poble hispànic i demostra que és el descobriment d'aquestes virtuts el que li dona el progrés; a mesura que el poble, més serà, més dotat de responsabilitat, va retrobant-se, la trajectòria de la guerra, adquireix una línia més neta i el poble guanya possibilitats. Es la voluntat popular, l'empenya decidida i raonada de les masses treballadores, allò que decideix els esdeveniments; el poble espanyol, a mesura que l'ha anat responsabilitzant, ha augmentat la seva puixança. André Marty, a través dels seus anàlisis, mostra que el nostre poble ha assolit ja un desvetllament, i confia en què el proletariat internacional atindrà aviat com cal la veu dels obrers espanyols; un «halo» d'esperança caracteritza els articles de l'excel·lent combatent André Marty.

R.

AQUESTA MULA DE LA CINQUENA COLUMNA!... Per APA

com Mahoma podien tenir una missió humana o divina! tanmateix si que afirmarem que, en barrejar-la amb la mitologia, enganyaven el poble que els va veure néixer. Admetrem, si hom vol, que començaven per enganyar-se ells mateixos, però és cert que el que deien no era cert.

Si l'un i l'altre profeta haguessin confessat ingènuament — com confessem nosaltres — que sentien una ambició irresistible de glòria i de poder, que els cridava a la fundació dels immensos imperis que van crear — encara que Jesús picava més alt —, potser haurien estat creguts pels seus compatriotes, encara que nosaltres sabem, tant per l'experiència com ells, que el qui potser no els hauria cregut, hauria estat la família.

Però, parlant en nom de la mitologia i de la superstició, a desgrat de parlar a un poble mitològic i supersticiós, feien molt bé de no creure's — com ja hem dit que farien molt bé de no creure's a nosaltres si ara diguéssim que l'arcàngel Sant Gabriel, en la figura celestial d'una d'aquelles mecanògrafes que resplendeixen com un arcàngel a les oficines de la Generalitat de Catalunya i a les oficines particulars de la nostra terra, ens havia escrit a màquina la «Hiperxiologia», base científica de la religió catalana, que no necessita base mística, ni més àngels ni arcàngels que les mecanògrafes primes, plenes, que tenen les ales al pit i les mans d'or com els anells i els àngels, que es poden veure, encara que no es poden tocar — com deuria passar també amb els àngels del cel, tan semblants als de la terra.

Els qui tenien raó, doncs, no eren els profetes, sinó els qui no els creien, i encara que, com és molt natural, reprovem la mort a què els condemnaven, arribem a comprendre que en aquelles èpoques de fanatisme, arribessin a matar als qui s'atrevien al sacrilegi d'invocar i fer servir pels seus fins particulars, una cosa com la mitologia del país, que per ells era el més sagrat del món.

Aquesta és una altra diferència que hi ha entre aquells profetes i nosaltres, perquè si ara invoquéssim la mitologia, en lloc de condemnar-nos a mort, ens portarien a Sant Boi — o Vilaboi, com en diuen els menjacape llans o sacerdots revolucionaris. Sense negar que la nostra missió pugui ésser tan humana o tan divina com la dels nostres antecessors en la fundació de religions, confessarem ingènuament i modesta que ni la humanitat ni la divinitat ens han anunciat ni ens han donat cap encàrrec. No ens mou res més que la mateixa ambició, tan irresistible com il·limitada, que movia el rei d'Israel i el rei d'Israel, posada al servei d'una vocació tan irresistible com l'ambició que va néixer en nosaltres en obrir els ulls del pensament a la llum de Catalunya, no a trenta anys i quaranta, com Jesús i Mahoma, sinó abans de sortir de la infantesa.

Ací, catalans, no s'enganya ningú; perquè qui ho vulgui o no ho vulgui creure, que ho vagi a veure: molt més quan a nosaltres, com ja és sabut, no ens ve de cent ni de dos-cents anys, i que quan veiem que algú ens vol combatre sense estudiar-nos — com fan quasi tots els qui ens combaten — pensem que «tal dia farà un any», perquè d'ací a tres-cents anys, quan d'ells ja ningú no se'n recordi, de nosaltres tot just se'n començarà a parlar.

El nostre cas és, doncs, radicalment oposat al de Jesús i al de Mahoma. La nostra missió queda reduïda a publicar la Hiperxiologia, completa en un manual, editat per la Llibreria Catalònia, i a organitzar la celebració del ritual hiparxiològic, que ja hem confeccionat i estan a disposició de les empreses.

En aquest s'expressen plàsticament — perquè entrin pels ulls i les orelles, per mitjà d'imatges poètiques — les idees científiques de la «Hiperxiologia». Posem d'aquesta manera l'Art al servei de la Ciència, com hem posat la Ciència al servei de la Religió.

Francesc PUJOLS

Meridià

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanya, Joan Oliver, J. Roura-Torrent, M. Serra i Moret, Manuel Valldeperes.

Cap de Redacció: Joan Merll

NOU DOMICILI

Redacció i Administració: Pasceig Pl i Margall, 29 pral. - Telèfon interi 11009

Subscripcions i Distribució: P. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17 Telèfon 19937 - B A R C E L O N A

50 cèntims l'exemplar

Subscripció: 6 ptes. trimestre

Fa molt temps que els exèrcits feixistes i els antifeixistes lluiten aferisadament als encontorns del poble de Fuendetodos, el poble natal de Goya. El gran pintor també lluità com els nostres soldats, i per idèntiques raons, a l'entorn d'un més vast Fuendetodos, a l'entorn d'un més extens poble natal: es pot dir que Goya respirava per aquesta immensa ferida que ara adoleix el món sencer, la qual, tot just aleshores s'obria en la carn d'Europa i que sols l'internacio-

uropea! Què diria, doncs, a hores d'ara el geni de Fuendetodos si s'as-sabentés que en les guerres carlines, i ara des d'un any i mig ençà, els espanyols antiliberals s'aixequen al crit de «Vivan las cadenas!» i ataquen amb major violència que els francesos de l'any vuit tots aquells altres espanyols que defensen lligitímadament la Llibertat, que són la immensa majoria dels espanyols?

Goya era fill de pagesos, i ell mateix exercí l'art del pagès abans de

furiosament i fustigant amb prou sanya perquè hagués d'haver-se-les amb la Santa Inquisició, amb l'animadversió de la Cort i amb la Sacrosanta Tradició. Però ell era fort; era tan més fort que tots els altres que trampejà feliçment els trencacolls parats en el seu camí, adés per les seves víctimes, adés per ell mateix. Goya havia de fer alguns centenars de pintures i gravats mestrials, i això demana molt temps: necessitava vuitanta-cinc anys de vida: no podia, doncs, deixar-se

forts, particularment els de les sèries titulades «Caprichos» i «Proverbios»; i amb el fel de les aiguafors que componen la sèrie dels «Desastres de la Guerra»: aquells afusellaments «Amb raó o sense raó»; aquells ajusticiats «ningú no sap per què»; aquells altres afusellaments en massa com a la plaça de braus de Badajoz, en 1806, perquè «No hi ha temps».

Goya combaté així amb els aiguafors, amb els dibuixos en negre o a la sanguina, fins amb els seus olis de

GOYA. L'ENTERRAMENT DE LA SARDINA. ACADEMIA DE BELLES ARTS DE MADRID

GOYA. 1746-1828. AUTORETRAT

GOYA. ELS CAPRISOS. «TU QUE NO PUEDES»

GOYA. LA PORTADORA D'AIGUA. MUSEU DE BUDAPEST

nalisme obrer pot guarir. Goya no era socialista, perquè aleshores ni el mot ni el concepte encara no eren formulats, però era certament un internacionalista *avant la lettre*, i un veritable ciutadà d'Europa, un europeu conscient de la unitat d'Europa. Recordem si no, entre altres obres, aquell aiguafort que forma part de la sèrie dels «Desastres de la Guerra», la llegenda del qual resa així, al peu d'una escena de carnatge, desolació i misèria: «Són d'una altra raça?» En aquest gravat, Goya es refereix als Francesos: són d'una altra raça els soldats napoleònics que cometen tan enormes crueltats? No seran homes de color, soldats salvatges, gent hiporbòrea? I la resposta és implícita en el gravat i en la pregunta: no, no són d'una altra raça; són de la nostra mateixa raça blanca, són conciutadans de la mateixa pàtria, connacionals de la Nació

llançar-se a l'art del pintor. Era tot un homenàs, alt i fornit, forçut i violent, i mai no deixà d'ésser un brutal aragonès, ni després de passar anys i panys fregant-se per la cort reial, freqüentant el palau dels reis i l'aristocràcia de més alta nissaga; Goya seguí essent un terrible baturro fins després d'haver jagut amb les més refinades actrius i amb les marqueses més primmirades. Pogué fer excessos de força, d'esbogerrament, de treball i d'amor sense malmetre la seva salut, arribant als vuitanta-cinc anys amb el cap clar i amb el pinzell i el llapis als dits.

Una naturalesa tan plètòrica havia de reaccionar en l'ambient de luxe i lascívia que es respirava en el Madrid decadent de les acaballes del segle XVIII. Com reaccionaria el minyó? refinant-se-recloent-se en el claustre? No; Goya reaccionà escandalitzant-se

Carnet de les Arts

■ Els diaris parisiens l'Auto i Beaux Arts, han tingut la idea de constituir una associació, l'Estadi en el Taller. El seu objecte és de permetre a tots els alumnes d'escoles i acadèmies, i ad-huc als joves artistes que ho demanin, de tenir per model els grans campions d'aquest temps. Una primera sessió s'obri fa pocs dies en un gimnàs deixat per Jeff Dickson, al Palau dels Esports. El campió ciclista Archambaud i el boxador Locatelli foren, durant dues hores, els models d'una joventut entusasta. La propera sessió tindrà lloc aviat amb Gerardins i una celebritat de futbol. Un dibuix serà adquirit per Jeff Dickson per a convertir-lo en cartell d'un gran matx.

■ Acadèmies obreres... Admirables els resultats obtinguts pels companys Masereel i Jannot en llurs cursos de pintura dels Sindicats de la regió parisenca. Noves acadèmies de pintura i dibuix s'obriran aviat: l'una, al Sindicat dels metallúrgics de París, sota la direcció d'Amblard i Fougerson; l'altra, a Ivry-Sur-Seine, amb els professors Fried i Pignon.

■ Mancava un estudi de conjunt sobre l'escultura francesa contemporània. Aacaba de sortir, il·lustrat de 45 gravats, sota la forma d'un número especial de la revista alsaciana «Le Point», que continua essent una de les més luxoses publicacions d'art europees. Aquest panorama de l'escultura francesa de Rodin als més joves escultors (Osouf, Salendre, etc.) és degut a Judith Cladel, Charbonneaux, Henri Martinic, Claude Roger-Marx, etcètera. Conté tres reproduccions de lletres —Rodin, Maillol, Bourdelle— i una divertida confrontació d'horroris monumentals i d'obres de mestres.

■ Ja ho sabieu que Edouard Herriot pinta? Aquest any, en efecte, compta entre els expositors del 51 Saló de la Societat de Belles Arts de Lyon, encara que els seus gustos en art, estiguin més a la vora d'artistes de tendències menys acadèmiques — Bonnard, Valadon, etc.) que els seus veïns de sala. Herriot exposa alguns fulls il·lustrats del seu manuscrit «Sous l'olivier», publicat l'any 1930, però desconegut del públic sota la seva forma original. Aquesta relació d'un viatge a Grècia és il·lustrada amb croquis evocadors de paisatges i de detalls d'arquitectura.

despedaçar en les cuines del Santo Oficio, ni tan sols deixar-se engarjolar. Val a dir, també, que Goya era fort de per si mateix i de per la feblesa dels altres. Aquell esplendor de la Cort de Carles IV, era una ficció minada per la trampa i minimitzada pel que tenia de cort provincial europea. A imitació de la cort versallesca, era, però, molt inferior a la cort dels Lluïsos; els artistes francesos que treballaven als versallets de La Granja i d'Aranjuez eren escultors, arquitectes i pintors de segona o tercera categoria, i els materials que els Borbons espanyols empraven en aquests palaus i jardins són dels més pobres.

En aquell ambient que ell desprecià en el seu for intern, Goya vol i dol: vol atacar, però compren que no pot, que ha d'acatar. D'ací prevé a la seva vida una actuació en certa manera, contradictòria, explicable, però, car en aquells dies els artistes depenien exclusivament de la noblesa, de la reialesa o del clergat, ja que ningú més no feia encàrregos.

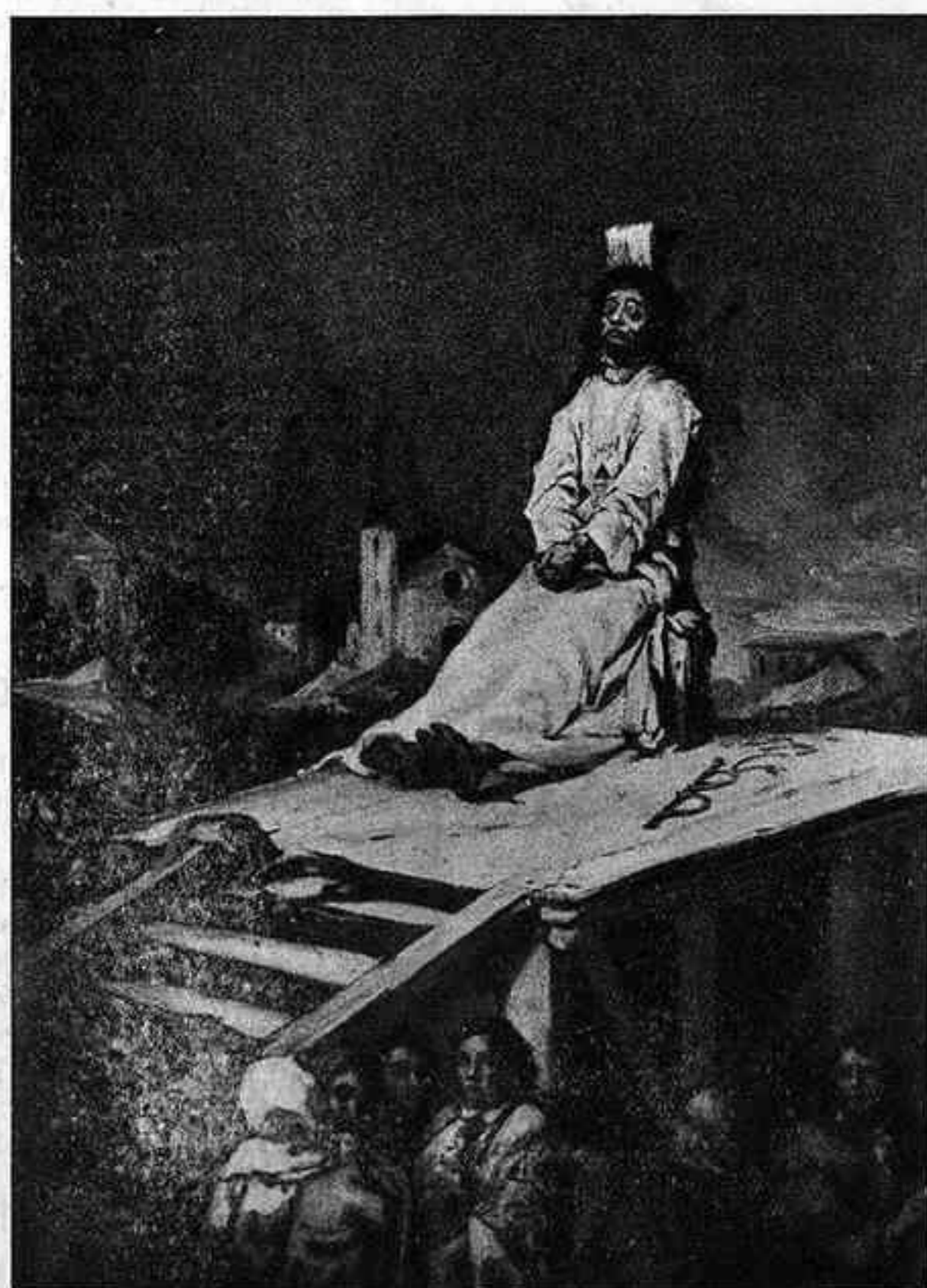
Goya sabé sortir del mal pas amb la solució d'una agressivitat impune, amb l'agressivitat que posava en els retrats de la gent més roïna, amb una pintura religiosa que ve a ésser pintura irreligiosista, amb la caricatura, la sátira i el sarcasme dels seus aigua-

caràcter històric o anecdòtic. Combaté els reis i la cort sencera, el clergat, la monarquia, la xerrameca dels demagogs, dels arrivistes i dels aprofitadors del règim imperant aleshores; combaté contra la superstició, contra la ignorància, contra la inexperiència (Porque fué sensible); contra la Inquisició (No hubo remedio); contra el vici (Dios la perdone...! Y era su madre); contra l'idealisme (Los sueños de la razón producen monstruos).

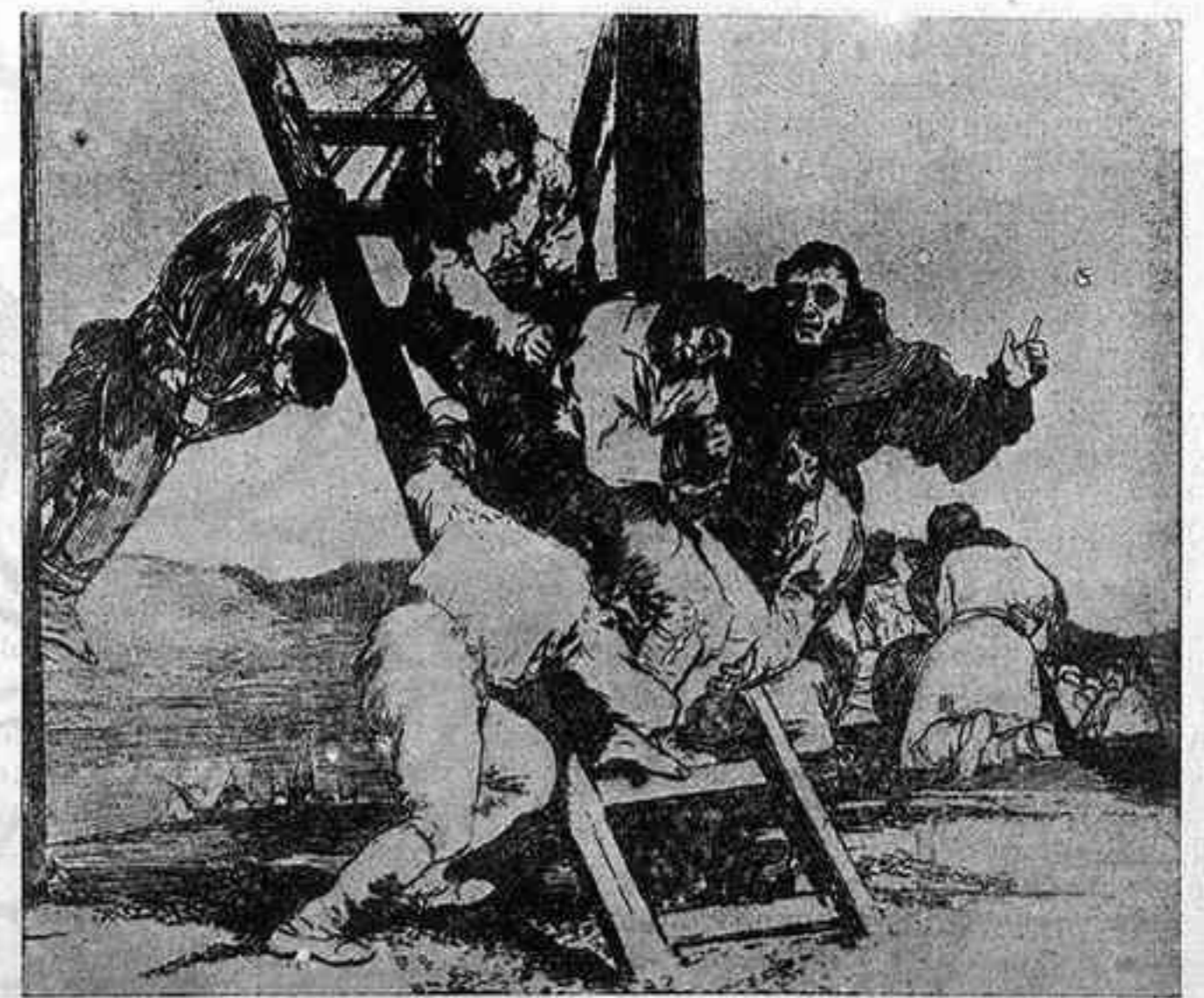
No hi ha pas contradicció entre aquest anti-idealisme i el seu art fantasiós. Sovint hom ha considerat Goya com un artista eminentment, quan no exclusivament, fantasista. Error, greu error. Goya fou un pintor eminentment realista. El seu idealisme serà sinó ben bé una facècia, com una mena d'art aplicat: el dibuix aplicat a la política, en un moment històric en el qual encara no es coneixien els periòdics satírics; un entreteniment maligne, un desfogament del cor de l'artista, curull d'odis i d'antipaties..

Goya persistí liberal militant fins al final de la seva vida, i hi persistí a desgrat dels formidables impediments que el seu segle li oposava. Goya fou no solament un geni de l'Art, sinó un caràcter exemplar.

Joan SACS

GOYA. L'AGARROTAT. MUSEU DE LILLE

GOYA. ELS DESASTRES DE LA GUERRA. «DURO ES EL PASO»

UN CATALA D'EMPENTA

Era un home que vivia a l'ombra de les fàbriques de la industriosa ciutat de Terrassa, la «Ciutat del fum», com l'anomenava un dels seus poetes locals de finals del segle passat. Menava la vida monòtona, humil i grisa d'aquells temps, sense vagues ni dinamisme, bressolada pel brogit de les màquines de la indústria llanera i sense altra perspectiva que un viatge a Barcelona de tant en tant.

No pertanyia a la classe obrera ni a la dels senyors: els primers, vivint substanciats per la clàssica escudella i carn d'olla, i lluint una supeditació a l'amo, tan uniforme com la brusa blava que portaven; els segons, confinats a llur casino i preocupats per a enfortir o aixecar els fonaments de la casa amb caires de paralisme, bo i mantenint a distància, amb l'exigüitat

JOSEP OLLER I ROCA. 1839-1904

dels seus que pagaven i l'abundor de pretensions que alimentaven, els treballadors, que ells consideraven com a una part integrant d'un batú, d'una seua factura, d'un teler o d'un perol.

Tampoc pertanyia, però, a la classe menestral, la classe més inclinada al servilisme; la que neix de la massa treballadora i s'enfila, adalerada, per la pèrgola de la burgesia. El nostre home era de la classe dels trapelles, dels que viuen sense preocupacions i divertint-se a l'esquena dels altres. Estava bé amb els de dalt i amb els de baix, i vivia del rendiment d'uns quants telers de llana que li feien anar teixidors pagats a jornals, sense altre maldecap per a ell que comptar les passades i anar a cobrar els dimitges el matí a les fàbriques per a les quals feia teixir.

Quasi tot el dia i les vetlles les passava a la «Penya dels Tranquils», la qual tan aviat es reunia a cal baster com a cal bagulaire. Ell era un dels tranquils de més fama, excel·lent per les seves facècies, les quals es comentaven com un esdeveniment sensacional.

La seva gorra de fai brillant al sol, mirant de reüll les noies de les fàbriques que passaven, plenes de gràcia, de borra i de pudor d'oli, i tenint sempre una per dir o per fer, el nostre home arrossegava els seus dies fàcils en un ambient provincià i vuitcentista per demés.

Aquest català d'empenta, que tant prestigi i popularitat havia de conquerir a París, va néixer a Terrassa el dia 10 de març de l'any 1839, en una caseta baixa que hi havia a l'avui placeta de Zamenoff. Es deia Josep Oller i Roca, i, fora de la part activa que prenia en les bromades que els plaques o tranquils de la població portaven a cap, el seu paper era obscur, la seva vida sense alts i baixos, el seu món reduït.

Un dia, però, es va llevar amb la idea d'anar a provar fortuna a París. Ningú no va poder dissuadir-lo del seu projecte: ni la seva dona, ni els seus amics, que, per bé que «tranquils», acabaren perdent la tranquil·litat, en veure que els abandonava un dels més bons companys. Es donà el cas que la seva dona va començar a obsessionar-lo, mentre la seva muller es trobava en avençat estat interessant, i així féu que retardés el viatge, i hom

atribuí això a una renúncia. El part es feia esperar, i, com sigui que la data calculada havia passat debades, l'Oller, no podent esperar més, en féu una de les seves: anuncià als seus contertulis i a la seva dona que si l'endemà no paria, emprendria el viatge sense contemplacions.

L'endemà, la seva dona anava de part, i l'Oller va poder traslladar-se a París amb l'esperit encara més tran-

OPISSO. EL CAN-CAN AL «MOULIN ROUGE»

quil, i disposat a deixar parats als seus companys de manilla i de gatzara. Anar a París, aleshores, era una performance; anar-hi disposat a conquerir-lo, era una gosadia.

Oller va passar per totes les proves que les grans capitals reserven als atrevits. Va conèixer la tristesa dels dies d'abandó i l'efemeritat dels gaudis incerts. No defallí mai, però, perquè sabia que a Terrassa es riurien d'ell. Per això ho provà tot, fins que la sort va saber correspondre a la seva tenacitat. El seu flac era les curses de cavalls, en les quals hi jugava amb passió, sense aquella tranquil·litat que el distingia entre els terrassencs de la seva època.

Va guanyar molts diners, molts, i aleshores es revelà l'esperit organitzador que portava amagat, i es convertí en un personatge de relleu, en una figura formidable, que ha contribuït a estendre per tot el món l'essència del veritable París, del París frívol, d'aquest París que ha fet més per la seva popularitat que el París de la història, de l'art i de la política.

Josep Oller va associar-se a un tal Zidler, del qual s'ha dit que havia nascut a la Borgonya i debutat en la carnisseria, i obri al món les portes del célebre «Moulin Rouge», temple

bòlic molí, de la curiosa façana de l'establiment.

Fou en l'octubre del 1889 quan, sota la direcció de l'Oller, aquesta Citerrea parisense va succeir a la «Reine Blanche», germana petita del «Moulin de la Galette».

L'any 1892, Zidler abandonà la direcció efectiva al seu company Josep Oller, el qual s'alià, pels concerts, amb Paul Renard, antic director de

«El Dorado», i, per balls, amb el seu germà Joan.

La personalitat de Josep Oller en l'època de les postes a les curses fou predominant, i esdevingué inclusivament el creador del «Gran Pri».

El seu nom, després del gran èxit del «Moulin Rouge», es troba en totes les famoses empreses d'espectacles variats que van acusar la fi del segle passat, entre les quals figuren l'«Hippodrome», el «Nouveu-Cirque», les «Montagnes Russes», l'«Olympia» i el «Jardin de Paris». Aquest últim estava enclavat als Camps Elisis, on a l'estiu les representacions es donaven a l'aire lliure. Al davant hi havia un pavelló habitat per l'Oller, que constituïa l'única casa de caràcter particular que en aquella època hi havia en aquell indret, el qual era considerat com un dels més distingits de la ciutat.

Allà on es manifestà amb tot el seu magnífic poder creador i organitzador, però, fou sempre al «Moulin Rouge», les ales roges del qual no paraven de voltar a la plaça Blanche. Aquest ball representava tan bé el gust del moment, que la seva anomenada depassà tots els càlculs, fent una llarga i curiosa carrera. Era quelcom molt representatiu.

André Warnod diu que aquesta obra

OPISSO. TOULOUSE LAUTREC AMB EL GERMA DE L'OLLER

d'una divinitat montmartresca adorada per gran nombre de parisencs i d'estrangers. El «Moulin», famós arreu del món, ball que ha fet més per la França que tots els seus embaixadors, que tots els seus generals, conquistant l'atenció universal, la qual es traduïa en una desfllada de turistes que tornaven a llur país sense haver vist el Louvre, però convertits en fermes propagadors de les belleses, simpatia i hospitalitat de la república veïna, apreciada a través de les ales del sim-

mestra fou l'obra d'un home hàbil, el gust del qual era extraordinàriament desenrotllat. Diu també que els germans Oller manejaven a llur grat el gran món parisenc.

El vell cançoner Lucien Boyer recordava el «Moulin» dels seus bons temps, en el seu llibre «Qu'il était beau mon village...», que remarca la labor elevada i infatigable de Josep Oller.

Maurice Joyant diu que l'Oller era el Napoleó de les atraccions.

Són molts els historiadors o literats que s'han ocupat d'aquest gran animador, i convenen tots que era un home de grans iniciatives, d'un gust refinat i relacionat amb el més gran de París. En poques paraules: intel·ligent, enginyós, simpàtic i parisenc.

L'Oller s'havia envoltat de grans artistes, d'una manera especial pintors i dibuixants, com Toulouse-Lautrec, Villette, Leandre, Abel Faivre i Jules Cheret, cartellista.

Toulouse-Lautrec fou el Goya i el Daumier de la gent especial que es movia al «Moulin». Va aliar-se amb l'Oller com amb un germà, i sempre tenia una taula reservada a la sala. No es pot concebre Toulouse-Lautrec sense el «Moulin Rouge». Aquest artista gegantí era un nan, un ésser estrofet, i tament semblava que la figura distingida de l'Oller l'emparés de les befes dels que no veien en ell altra cosa que un pilot de carn informe.

Pierre Mac Orlan diu, en parlar d'aquest artista, que la seva vida es desenrotllava a la taula que sempre tenia reservada al «Moulin», i que era l'amic de Josep Oller, l'animador d'aquest edèn.

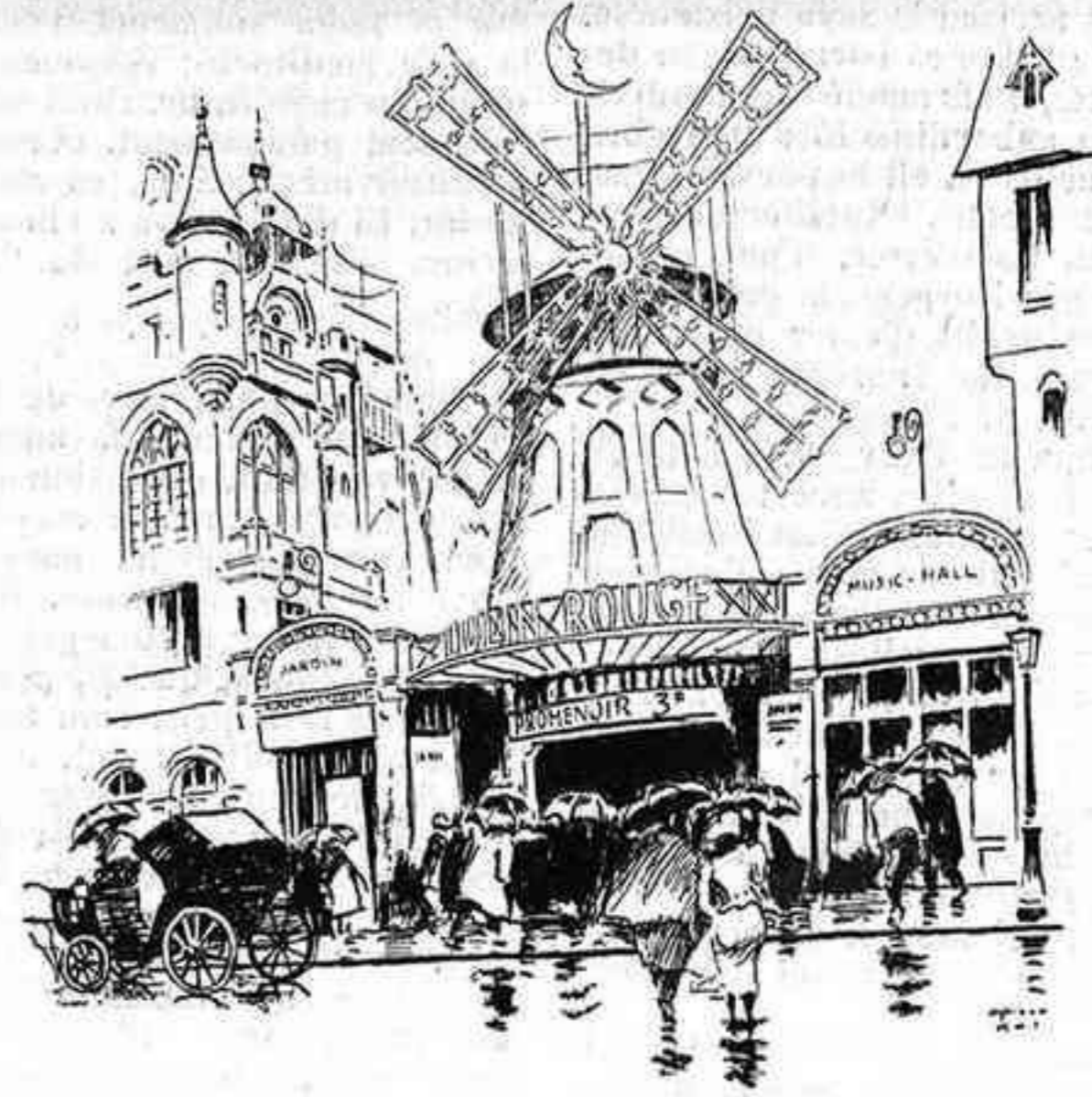
Michel Georges Michel diu que Josep Oller havia endevinat el gran artista en aquest homenet que corria darrera les ballarines, amb el carnet a la mà, i li encarregà cartells.

Es pot ben dir que tota una època es resumia en aquell local, i que tota

vetllar per l'endemà i, quan començà a envellir, amb tot i la seva glòria, hagué de defensar-se la vida recorrent els teatrets i els music-halls més infectes de la França. Acabà associant-se amb un domador de feres, fins que se'ls va morir de misèria un lleó sarnós que els quedava. Aleshores es va posar a vendre llogums i, finalment, llumins, a la porta del mateix «Moulin Rouge», temple de la Babilònia moderna, on ella abans sotmetia les multituds amb els seus atractius, amb la seva gràcia, amb la seva voluptuositat.

Després de l'Exposició de l'any 1900, el «Moulin Rouge» fou convertit en music-hall, i després, en teatre. Es en començar la seva davallada a mans d'altres empresaris i directors on resaltà més i més l'època que funcionà sota l'ègida de Josep Oller.

El mes de juliol de l'any 1914, va quedar, en part, destruït per un incendi, i no es tornà a obrir fins el desembre del 1921. Segons referències, la gran sala de ball no havia canviat molt; però ha estat inútil tot el que s'ha intentat fer per a tornar-li l'esplendor d'abans, dels temps del formidable Oller. Una part de l'edifici està ocupat actualment per un cinema, i, sense la silueta roja del molí que es destaca humilment dels mil i un llums dels establiments veïns, res no quedaria de la seva fama sinó fossin també els testimoniatges escrits, pintats o dibuixats dels que visqueren

OPISSO. MONTMARTRE. EL «MOULIN ROUGE»

la literatura, totes les arts, tothom, giravoltà i s'empenyí al voltant de les quadrilles del can-can, el qual ja es ballava durant el segon Imperi, car el can-can existia sota Napoleó III. Són innombrables les novel·les, les obres teatrals, els films i els llibres d'impressions que s'ocupen del «Moulin», tema obligat de tots els crònicares i de tots els reporters que han passat per París; però el que li assegura la immortalitat són els dibuixos de Toulouse-Lautrec, el qual hi trobà una inestroncable font d'inspiració.

Les «artistes» coreogràfiques que formaven la quadrilla naturalista o realista del can-can, han quedat ben anotades en els anals de la història parisense, con sacerdotesses d'un art popular i acrobàtic. Josep Oller va donar-los l'impuls que les havia de fer triomfar, i arribaren a constituir una institució, dintre la qual brillaven amb tot l'esplendor que aureolava l'obra del terrassenc empenedor.

Així com el nom de molts actors i actrius d'aquell temps ha desaparegut en l'oblit, el de la Grille d'Egout, i, sobretot, el de Yvette Gilbert i el de La Goulue han quedat a la memòria de molts. Hi havia també La Môme-Fromage, La Macarona, Jeanne Avril, gràcil i delicada, Valentin le Dessossé, Clair de Lune, Rayon d'Or, i altres de nom tan pintoresc com llur treball.

La Grille d'Egout era com un infant, més alegre que voluptuosa, i La Goulue era la dona sensual, provocadora, eixebrada. S'emportava les masses. Havia estat planxada i va debutar als divuit anys. No va saber

o han estudiat el seu passat gloriós.

Són molts els artistes catalans que han plasmat l'encís d'aquest palau de la diversió. Hi figuren entre els quals: el refinat Xavier Gosé; l'elegant Joan Cardona, que escampà profusament els seus dibuixos per les més importants revistes franceses i alemanyes; Pau Roig, l'artista d'idees àcrates i de dibuixos aristocràtics, que emplenà pàgines de moltes publicacions franceses, i el popular Ricard Opisso, que il·lustrà també sengles portades dels setmanaris estrangers de més to. Aquest artista ha executat darrerament uns dibuixos anecdòtics, que constitueixen una col·lecció de documents valuosos per a la història del «Moulin» i dels homes que s'hi divertien. En ells ha sabut copsar tota l'essència, tota la bellesa d'aquells temps en què l'Opisso tingué ocasió de viure un xic durant la seva joventut.

Seria curiós d'estudiar la vida de l'Oller; car són molt pocs els catalans que coneixen la gran obra d'aquest màgic de les atraccions de fi de segle passat, el qual, de la tertúlia dels tranquils de Terrassa, passà a la dels potentats i reis, que s'oblidaren de llurs tribulacions davant del fantàstics espectacles de carn, de música i de decoració, que ell ideava i feia muntar, contribuint així a dissipar les penes sembrades per la guerra francoprusiana de l'any 70.

Als seixanta-cinc anys, sentint-se cansat, es va retirar a una propietat de Nanterre, on morí el 3 de febrer de l'any 1904.

Ferran CANYAMERES

RESURRECCIO

Febrer, desolat paisatge de febrer.
¿Quan tornarà del viatge el paisatge que jo sé:

verd temorenc, fina molsa, cel d'un blau adolescent i aquella basarda dolça del ponent?

¿Quan tornarà? Ai, terra meva, terra de serenitat: ¡quina rojor cada gleva, quina rojor cada prat!

Abans l'aire duia flaire de pau i era argent la veu. Ara, diria's que l'aire fa olor de Crist a la creu.

Trenta monedes de plata tenen arestes agudes.

Decapitada, en safata, la Pàtria sempre té un Judas per a ofrenar-la al pirata que cerca pàtries caigudes. Trenta monedes de plata...

Però si el Crist de la creu tingué mort i passió, també tingué un Cirineu i una Resurrecció.

¡O Pàtria crucificada i tu, febrer desolat: ja apunta la nova albadà d'un poble martiritzat!

No serà estèril la sang vessada damunt les gleves. Paraules volen del fang que són les vostres, les meves; que diuen la melodia d'una cançó de bressol

escrita un dia, ¡aquell dia càlid i blau de juliol!

Paraules santes: la pira sagrada d'eterns records per on la Pàtria respira amb l'alè dels nostres morts.

Febrer, desolat paisatge de febrer: no serà llarg el viatge del paisatge que jo sé.

S'apropa el verd d'esperança i aquell blau d'emoció, i presento que s'atansa, ¡o Pàtria caiguda i mansal!, l'alta Resurrecció.

J. GIMENO-NAVARRO

VIDA NOVA

Com un pilar magnífic del gran temple. De la ciutat humana, creix la raça Dominadora i forta. Amb l'exemple De l'heroic sacrifici, de la passa.

Segura, generosa, d'oferir A cada instant la vida. En la pronúncia Nova dir l'amorosa veu, i oir La complanta que canta la renúncia.

Llunyana i amb un accent d'avui tan sà I germà, tan alegre, que hom diria Que a la terra una nova llei bé hi hà, Que la ventura no és cap follia.

Ni premis, ni virtuts, ni algun cant pla. Sinó un joíell de llum a cada mà.

Ramon TOR

ACTUALITAT DE RILKE

Acaba de publicar-se una traducció al francès de les *Lletres a un jove poeta*, de Rilke, per Bernard Grasset i Rainer Biernel. Aquestes cartes s'encadenen sobre el tema únic de la vocació. Rilke va lluny en la seva exigència: «Moririeu si us fos prohibit d'escriure?» interroga. Sentim que la pregunta podria ésser capgirada per tal que pogués penetrar per un costat més acerat en el cor de l'home: — ¿Per aquesta vocació afrontariu la mort? Una tal gravetat en la consideració del do eventual de si mateix, confereix a la poesia — puix que d'ella es tracta en l'obra de Rilke — un caràcter sagrat i gairebé sobrenatural. Però afecta, també, a l'home en general, a la seva posició davant la vida i davant els esdeveniments. Per al poeta, com per a tots aquells que lliuren llur amor a realitats espirituals, podria semblar que aquesta vocació l'eximís de la tria. Qualsevol que sigui el camp d'acció i les circumstàncies, una certa decisió espera l'home de pensament, perquè els fets es concreten en una alternativa que el seu esforç d'elevació li permet de dominar. Aleshores no pot consentir el seu sacrifici per altra cosa que per malentesos i per imperfeccions. Es pot dir, en aquest cas, que el poeta mor per res, vull dir, per una altra cosa que pels perills immediats en els quals arrisca la seva existència. En l'obra de Rilke es barregen, en desig i en acte, l'afirmació de l'individu i la seva subordinació a una obra suprema, que és en ell la poesia i que, per als joves poetes i intel·lectuals catalans d'avui ha d'ésser, d'una manera peremptòria i urgent, la defensa de la pàtria en perill d'ésser envaïda i de la llengua, llur suprema raó d'ésser, mortalment amenaçada.

En l'Europa de l'any 1902, data en la qual foren escrites aquestes cartes, Rilke, pelegrí silencios d'un ideal que servia tan bé a Roma com a París, en el Valais com en les riberes bàltiques, en la seva meravellosa Escandinàvia, tenia més tranquil·litat exterior que nosalres i menys d'ocasions tràgiques per a fer efectiu el seu pacte. Cal dir, però, que esperits com el seu, per llurs dons de simpatia i de participació, es senten compromesos en el destí mateix del món i, en certa manera, responsables de tot el sofriment dels homes.

S'ha dit de Rilke que era un Proust líric. Però en Rilke el poeta va més enllà de l'ombra de l'artista i deixa enrera el filòsof. Torna l'un i l'altre superflus. Proust, solament a força d'intel·ligència investigadora, arribava a imposar el lirisme a l'anàlisi, a ultrapassar el desenvolupament lògic del pensament. Rilke deixa pujar de les pregoneres de l'ésser, una poesia que passa a les frases a l'estat pur. No pren mai les paraules per llur costat demostratiu, sinó pel significatiu. Revela més que no explica. El seu vol és religiós. Com l'infant dessota la taula de què parla en els *Cahiers de Malte Laurids Brigge*, Rilke, en l'obscuritat, s'esforça per veure-hi cada vegada més clar. És el simbolista voltat de boires que tem concretar en paraules la dura realitat capaç de fer esvaïr l'encis.

Hi ha, en les tasques que reclamen els intel·lectuals, dos ordres d'acció. Per una part la lluita contra la confusió, contra els desordres de pensament dissimulats sota pretesos ordres, falsos sistemes i lògiques hipòcrites. És el treball dels filòsofs, els quals situen els valors a llur lloc adequat i posen l'índex damunt els punts malalts del cervell social. Hom seria temptat, a causa d'això, a desconfiar dels poetes, de Rilke el primer, la línia de pensament del qual és imprecisa i tendeix vers una síntesi amorosa i vaga. Si la poesia rilkeana, però, és sobretot

d'acolliment i de reunió, pronuncia, en canvi, pel seu propi accent, un veredict de justícia i de severitat; traça un camí que retroba, damunt els pendents morals que maldem per escalar amb les mans i els genolls escorxats, perdent, a vegades, més terreny del que guanyen les discriminacions dels filòsofs. Per això guanya tot seguit la nostra adhesió. L'aigua profunda i clara que ens aporta, és embriagadora i pura. La seva poesia està fundada en l'amor; no fuig davant la realitat i la seva resignació aparent no concerneix més que a una part de nosaltres mateixos, aquella que no es separa del sentit de la fatalitat. Va, però, vers l'optimisme, un optimisme de fidelitat, de confiança i de respecte en ell mateix, de fe en el propi descobriment progressiu i, per dir-ho d'alguna manera, en la seva metamorfosi. El sentiment de l'esdevenir germànic, tan natural en ell, es converteix íntegrament en un esforç vers la maduresa poètica i les adquisicions morals: «Un any no compta; deu anys no són res» — escriu al seu jove poeta. «Fins i tot quan sequeixen un camí errat — els homes i les dones — fins quan són orbs, l'esdevenidor ve». Aquestes darreres paraules són plenes d'embriaguesa, amb una sotmissió gairebé joiosa a la idea de la mort, que fou el tema subjacent i continu de la seva meditació; ressonen com una salutació al jo futur, camí vers el qual caminem pacientment. «Crear la seva plenitud més íntima, és realment infantil. El destí no ve a l'home de l'exterior, sinó que surt de l'home mateix».

Aviat farà dotze anys de la mort de Rilke, final d'una vida angoixosa, de neguit constant, obsessió constant sempre per la imatge, gairebé corpòria, de la mort, turmentada per pors estranyes i per terribles angoixes. Rilke morí després d'haver arrossegat, a batzegades, una ombra, que si, per fi, es carregolà als seus peus com un gos, se li havia anat esllagarsant, durant anys inacabables, en les pedres punxagudes de tots els camins. Era com un dels morts vius que travessen les pàgines emboirades dels seus llibres; un d'aquells homes que, segons la seva expressió, porten amagada la mort durant tota la seva vida, com porta la fruita el seu pinyol recòndit. Rilke creia en la seva mort, i, en l'agonia — en aquella terrible solitud dels agonitzants, per als quals el món es pobla d'éssers desesperadament estranys — va refusar les injeccions, per no morir de la mort dels melges, com digué, sinó de la seva pròpia mort, la que portava amb ell i que, amb ell, havia viscut morint sempre. Tot confirma en Rilke l'existència d'un pòsit d'idees i de creences populars, de sabiduria secular. Sèneca expressava la mort dient: «No mori, se n'anà primer». I un proverbi anglès tracta d'afirmar que els morts no han mort realment, sinó que ens han precedit en el camí que tots hem d'emprendre. «Not dead, but gone before». Rainer Maria Rilke, a força de jugar amb fantasmes s'havia convertit en el fantasma d'ell mateix. Poeta acostumat a transformar els objectes en temes de pensament, destre a interpretar els signes, que avançava en la vida, despullat enmig dels homes, amb els nervis al viu, arribava a cada pas el sofriment, comprometia a cada instant el seu destí en les circumstàncies aparentment menys dramàtiques. «Solament aquell que ho espera tot — deia, encara — aquell que no exclou res, ni l'enigma, anirà fins a la fi de la seva vida». Sigui aquesta — en els nostres dies de tragèdia i desolació, il·luminats per un ideal irrefutable — l'actualitat i la lliçó de Rilke.

Lluís MONTANYA

LA DEPURACIÓ DEL CATALÀ

Insisteixo en els meus temes sobre la llengua catalana. Són actuals sempre i ara més que mai.

He conversat aquests dies amb dos estimats amics no catalans i que ara viuen entre nosaltres. L'un explicitament, l'altre amb irònica reticència, es mostraven escèptics quan jo els parlava de la perfecció que ateny avui la llengua nostra. L'un d'ells encara es pensa que entre en Fabra i tots nosaltres ens havem empecat una llengua artificial i monstruosa, allunyada de la parla viva i que molt pocs entenen. No ho estranyem. Contra aqueixa obstinada labor nostra a moments dura i avui triumfant, els primers a protestar i agredir-nos van ésser catalans com nosaltres.

Cal insistir, doncs, cal insistir sobre aquestes coses, i no pensar-nos mai que basti dir-les d'una vegada per sempre.

Per això, enèrgicament jo responia als meus amics: la tasca d'En Fabra i de tots nosaltres ha consistit a tornar la llengua catalana, més catalana; a depurar-la, això és, de barbarismes de tota mena, expressions corruptes, formes gramaticals vicieuses. I la feina no és pas acabada; n'hi ha per molt de temps; en realitat, no s'acabarà mai.

Per a tota llengua civilitzada, en èpoques de confusió, opressió, decadència, ha vingut el moment que ha calgut fer la mateixa cosa; moment qui ha coincidit amb el de recuperació de l'ànima pròpia, massa oblidada o feta oblidar per iles polítiques; moment d'explorar en el passat i el present les més pures essències de cultura, de clara consciència; que el deure primer entre els deures, consisteix a recuperar l'ús independent i perfecte de l'idioma propi; i, aleshores, l'acurada i conscient assimilació del millor que han produït els escriptors eminents en èpoques de plena consciència nacional — que aquesta és la justificació de tots els retorns als clàssics — i la tria del millor en la parla o parles actuals de la pròpia terra. Un il·lustre filòleg francès, no gaires anys, ens assabentava, en memorables conferències i converses particulars, de tasques semblants, en finalitats i mètodes, realitzades a les noves nacionalitats sorgides de la Guerra Europea, algunes de les quals, gens comparables certament, ni en personalitat històrica ni en cultura, amb la nostra.

D'on venien, aleshores, les agressions, les protestes i els malentesos? Dels qui tenien idees massa personals i, per tant, prou fantàstiques sobre gramàtica i ortografia, i dels qui en tenien massa poques o no en tenien gens: uns i altres temien de veure envellida a curt termini llur obra literària. Vora d'ells, una munió de pseudo-literats qui es pensaven que escriure és arrearjar tal com vénen les atrotinades paraules de llur lèxic escarrancit. En realitat, per lamentables motius que tots coneixem, ni uns ni altres no havien pogut anar a l'escola en català, i ara es resistien a haver d'anar-hi. — Com si no calgués tornar-hi sempre, tota la vida — recorden, si no, Sòcrates a seixanta anys anant-hi, amb les criatures! Com si les coses de l'esperit i la cultura, tan fràgils i en constants perills dintre el món destarotat d'avui, no necessités sin per a subsistir aquesta cura i vigilància en tot moment; com si tota excel·lència en qualsevol ordre, no es decreés encara enmig d'una terrible maror de causes contràries i enemigues.

Mai no han mancat entre nosaltres

els qui s'han esgarriat davant de qualsevol prova, la més normal que sigui de refinament lingüístic o literari. Això sí, quan s'han posat a parlar o creure que parlaven una llengua forastera qualsevol, en veurien de recerca — ai las, infructuosa! — d'expressions escollides i paròdies de refinament. Es que per a ells, doncs, la nostra llengua havia d'ésser la pobreta ventafocs de les llengües i encara sense redempció possible; per sempre més condemnada a barroeria i misèria? No; és que senzillament no havien anat a l'escola, i volien justificar llur ignorància. Com aquells altres qui adoptaren aires de cultivats i de llegir pensadors i filòsofs d'altres països i s'escribasseren com aviram avalotadissa davant dels assaigs més modestos per a tornar la llengua nostra a la seva noblesa pristinà de parlar el llenguatge de la filosofia, de les ciències, de les humanitats. Aquells protestataris s'escribasseren sistemàticament, que en català, no ho entenien. I de bon grat els hauriem acceptat aqueixa lleial declaració, si no haguessin donat a entendre que en dir que no ho entenien volien dir que no s'entenia. I que perquè ells no ho entenien allò era dolent. Convertien una declaració d'incompetència en judici de valor. I en realitat era que no havien anat ni volien anar a l'escola, en català. Com aquells altres qui s'embaïllaven davant de qualsevol mixtifiació literària en altra llengua, però davant de tal provatura o excel·lent realització en prosa o en vers, davant la llengua nostra, indignats cridaven la mateixa cançó: no s'entén, no s'entén i no s'entén.

Un altra sèrie d'objeccions, no mancades algunes de bona fe, es resumien a dir, «el vostre llenguatge i allò que escriviu no ho entén el poble». Ja sabeu però, l'opinió que molts tenien del que ells en deien *poble*: com d'una mena de gent colpida d'inferioritat irremediable, a la qual calia parlar sempre com a éssers primitius o a criatures. Veieu tot seguit que allò que ells en deien *cultura per al poble* no anava gaire més enllà dels cursos per a analfabets, i que la llengua en la qual volien parlar-li no s'elevava gaire per damunt de la dels hotentots. En realitat és que tampoc no havien anat a l'escola i allò que *temien* que el poble no entendria era que no ho entenien ells.

Però el nostre poble de debò se'n riu d'aquests inferiors tutelatges i mesquineses. Bé ho podem certificar els qui tants anys en cursos i conferències, havem estat en contacte vivents amb auditoris populars, obrers, i ens havem commogut davant la sed de saber i elevació i refinament de la gent nostra, fins la considerada ofensivament, com la més humil; i de les capacitats sorprenents per a elevar-se de la faisó més ràpida als coneixements més reputats difícils, com són per exemple, les ciències matemàtiques, filosòfiques, la cultura clàssica, etc. — i l'avidesa i sinceritat amb què absorbeixen el saber — i els esforços admirables, sovint heroics, robant hores a la son, al repòs, en pauses del treball — i, fins ara, entremig de les heroiques obligacions als fronts de batalla.

Mireu, sinó en qüestions de llenguatge, com va perdre un Pitarrà qui es creia en l'obligació — en realitat com tants d'altres no podia fer altra cosa — de parlar al seu públic una llengua barroera i primitiva i com *van guanyar* un Verdager, un Aguiló, els quals, també, en opinió d'alguns de llur època, no s'entenen. Trobo en la

gramàtica que publicava a començaments de segle Marian Grandia, una llarguíssima llista de paraules bàrbares o incorrectes, recollides de la parla corrent, i vora d'elles la paraula correcta proposada pel gramàtic. D'aquella extensa llista no he trobat mitja dotzena de paraules qui persisteixin d'una manera general, en el nostre poble d'avui. Per això els diccionaris de barbarismes envel·leixen ràpidament entre nosaltres. Admirable gent nostra!

D'altres, molts també de bona fe — no justificadors sofisticats de llur ignoràncies — oradors, conferenciants, autors dramàtics, creuen sincerament que si empressin certes paraules o expressions, el públic no els entendria i que en això cal anar avançant gradualment i amb peus de plom, etc. És cert que llurs activitats exigeixen una dicció més directament entenedora que la dels escriptors de llibres, on teniu lleure d'aturar-vos a reflexionar. Però això, podrà justificar mai un llenguatge descarat o barroer?

Per altra banda, molts d'aquests objectadors parteixen d'un prejudici psicològic. Es pensen que llur públic els escolta *paraula per paraula*, com el crític o l'home culte. I això no és cert: el públic escolta sempre *per grups de paraules* i en treu un sentit general. Bon nombre d'obres de teatre qui entusiasmen els públics, contenen, és clar, moltes però moltes més paraules de les que posseïxen i entenen la majoria dels auditors! Així, poden sense por, introduir en una frase recta i clara el mot més refinat, culte i fins erudit, amb la certesa que no privarà el públic d'entendre allò que volen dir-hi. Tal volta encara, despartaren en més d'un, el desig de saber, de cercar al diccionari, de mollar la seva dicció i la seva cultura. Ai de l'obra, sigui quina sigui, qui no proposa algun esforç de comprensió en aquell a qui va dirigida.

Qui parla en *necto*, com deia el clàssic espanyol, no sols fa mala obra però que no proposa cap millorament i fomenta la inferioritat i la ignorància, sinó que s'exposa amb tota certesa que, a la curta o a la llarga, el tingut per *necto* sigui ell!

Un altre defecte que he retret més d'una vegada, és aqueix singular enconyiment provincià, una tímida bona troç ridícula, a parlar bé i de faisó refinada al català en la conversa corrent. Com si tinguessin certa rústega por de semblar que s'hi fan veure o que són pedants.

D'altres vegades també, i el cas es dona, àdhuc entre persones qui saben el català i molt bé l'escriuen, per infundada temença que jo trobo graciosa i significativa: un dia viatjava per ferrocarril un escriptor verament il·lustre, coneixedor profund del llenguatge, en companyia d'un amic que duia dos fills seus, petits encara. Passa el tren vora la mar i l'escriptor diu a un dels menuts, gentilment, per què l'entengui: «Mira quin *barcus*!» Però, quina sorpresa! Simultàniament el petit exclama: «Guaita quin vaixell!»

Perills de crear a còpia de literatura una llengua tan difícil qui ja no pot ésser parlada per la majoria? No pas entre la nostra gent, si afanyosa de cultura, tan de cara sempre a l'acció i a la vida. No us espanti que uns quants refinats i experimentadors, com a tot arreu, sotmetin el llenguatge a certes proves, per singulars que siguin: tot allò i només tot allò que en sigui viable, es generalitzarà en la nostra literatura i, per tant, dins el llenguatge vivent. Més caldria tèmper de cert llenguatge despersonalitzat, a còpia d'instrucció manualesca i cultura cosmopolita — no universal, entenguí's bé —, sense suc ni bruc, clar i depurat com l'aigua destil·lada, però com aquella, insípid i gens nutritiu.

Contra un perill i l'altre, anem creant, entre tots, una llengua mitjana, lloc de convergència entre el llenguatge culte i el popular. Procuri l'escriptor assimilar-se el millor, tan com pugui, dels nostres clàssics, i de la gran cultura. Però no perdi mai el contacte amb el millor i més triat de la llengua viva. Jo he recomanat sempre la lectura assídua, aciençada, dels nostres reculls folklòrics, de refranys, corrandes, rondalles dites, i sobretot dels nostres cançoners. He parlat sovint a editors i companys de com fóra convenient que es reeditessin, en edicions assequibles — els raríssims exemplars avui es venen a preus elevadíssims — d'obres com el *Cançoner*, de l'Aguiló; les *Cançons de la Terra*, de Pelai Briz; el *Romancerillo*, de Milà i Fontanals, tan ric de cançons i amb el seu tresor, en les nombroses variants, d'expressions i paraules catalaníssimes. Sembla que ara aquests projectes van per bon camí.

Però no oblidem, que no solament els escriptors sinó tots els catalans, tenim el deure de contribuir amb atenció constant i aguda consciència, a la depuració, a l'enobliment de la gran llengua catalana.

J. FARRAN I MAYORAL

PAIS

De nits el bes furtivament pastura.

Els ulls inútils. I les mans es separen com dos germans a la recerca de ventura.

Pujol o coma i herbei trèmul!

I poc a poc l'antic esglai: escometia el terratrèmol

l'illa més dolça, el més amat espai.

Pere QUART

Per Catalunya, per la independència de la República Espanyola, amb serenitat, seny i fermesa, formem el bloc granític, inexpugnable, sobre el qual edificarem la nostra futura grandesa!

— Envieu 500 avions cap a Espanya, 20.000 soldats més a Austria, 10 divisions cap a Txecoslovàquia i un projecte d'iniciativa de noves conversacions a Anglaterra.

LA BONA TERRA

Xina es considera la més vella de les nacions de la terra. La seva cultura —incloent-hi l'arquitectura, les arts, la música i la literatura—, no havia pogut ésser igualada per cap altra nació. Diversos pobles han captat, després, els vestigis de la seva civilització; però, tanmateix, han preferit restar tancats dins la cleda de les seves muralles milenàries, i han marxat tots sols a través dels segles, sense abandonar llurs tradicions i costums.

Avui, aquella vella nacionalitat atreu l'esguard de tot el món. El pes feixuc dels anys no ha pogut esborrar la fesomia pròpia i els aires vinguts d'altres terres, i solament ha aconseguit d'orejar una mica el seu ambient,

capir en conèixer el desenvolupament de la sofrença intensiva d'aquelles gents que es veuen obligades a les més terribles claudicacions per tal de servir les aparences davant de la seva esclavitud pels costums i els manaments de la tradició.

Sidney Franklin, el gran director de «Les Verges de Wimpole Street», va voler, fa tres anys endarrera, seguir pas a pas la trajectòria de la narració de Pearl S'Buck, amb la càmera, i així portar al llenguatge un document vibrant i emotiu, on el tema principal fossin l'Home i la Terra. Era un difícilíssim intent; però, després d'iniciada la tasca creadora d'una obra tan ambiciosa com aquella, no li era possible detu-

neista espera en fretura, i que el seu sol anunci serví per a demostrar-nos que encara el cinema pot recórrer un llarg camí de superació, seguint el ritme esplendorós que li marca la creació literària dels grans escriptors. No ens cansarem de repetir-ho: el cinema és un art de tots i tots els arts amb un. Es necessari que a cada branca s'ajunti, cercant la unió amb el tronc i que, per mitjà d'un major enllaç i coneixement dels pols més oposats, s'arribi a una creació més perfecta, garbellant el sever humà, perquè no es pugui repetir aquella famosa frase de Confúcius, contestant a qui li preguntava què sabia ell referent a la mort: «Si no coneixem la vida, com podem conèixer la mort?»

Emili CALVO LAPLANA

Carnet del Cinema

DOS FILMS RUSOS, A LONDRES. — A Londres projecten ara dos films russos — i la premsa en parla força bé — que ja havíem vist aci uns anys enrera: «Tempestat a l'Àsia» i «Xapaiev, el cabdill roig». Del primer, un crític en subratlla el conjunt estrany, fantàstic, impressionant; del segon, remarca que es desenrotlla amb la fermesa i l'impuls de les grans produccions soviètiques, produint-nos l'efecte que la història es va formant davant nosaltres i que una gran obra s'hi realitza i aconpleix.

Carnet del Teatre

EXEJOV A LONDRES. — En un dels principals teatres de Londres es representa actualment, amb força èxit, el drama de l'escriptor rus A. P. Txéjov, «Tres Germanes», traduït per Constance Garnett. Els comentaris dels crítics convenen en la rara excel·lència de la interpretació, la qual, dirigida amb una sensibilitat i una justesa admirables, porta íntegrament a

l'escena tot l'esperit de l'obra. Aquesta era, ordinàriament, tractada de tal forma que ens produïa una impressió tèrbola i tenebrosa, i els diàlegs ens semblaven tot sovint la xerrameca

d'uns folis. I no era això, Txéjov. Aquella malenconia de què està envoltada la seva producció, aquell encis delicadíssim, el seu atractiu principal, quedava, aleshores, totalment esvaïda.

UN BELL FOTOMUNTATGE DEL FILM DE PAUL MUNI I LUISE RAINER, «LA BONA TERRA»

carregat de tradicions i costums estranys.

Pocs escriptors n'han pogut aportar notícies fidedignes i documentades, perquè la resta del món conegué degudament aquesta gran part de la terra. Un vel espès i atapeït, un mutisme exasperat, interposats per part dels nadius xinesos, ha fet prohibitiu a tothom d'endinsar-se pels camps fangosos que fertilitza el riu Yangtze, i els pocs que han intentat de realitzar-ho, s'han trobat mancats de tota col·laboració, per l'oposició sistemàtica i dura que els xinesos posen davant de tot intent de profanació en llurs intimitats.

Tan sols després de molts anys de residència en aquell país hom pot assolir de vèncer l'instint dels seus habitants, i així és com la famosa escriptora Pearl S'Buck va aconseguir l'ample coneixement que ens demostra en la seva producció literària, consi-

rar-se, i enamorat del tema i cada vegada més captat per l'atractiu d'aquelles misterioses terres, va anar rodant material que el projectar-se a les sales de proves i muntatge donaven nous ànims en el realitzador.

La selecció dels dos intèrprets centrals d'una obra tan característica i delicada com aquella, tingué dificultats remarcables; però quan els noms de Paul Muni i Luise Rainer foren mencionats, els tècnics i consellers artístics estigueren d'acord que aquests dos grans artistes distingits, per l'Acadèmia d'Arts i Ciències Cinematogràfiques, per la seva labor interpretativa, serien l'encarnació perfecta que podia donar el Cinema a la magnífica obra literària.

«Savi és l'home quan comprèn que sols té deu dits», diu un famós proverbi xinès. Luise Rainer ha volgut en tot moment rebre el consell d'intel·ligents nadius xinesos, i seguir la

Sota una triple activitat, que primer fou successiva i que des d'uns anys a aquesta part, ve essent conjunta — la de folklorista, la de compositor i la de publicista — es presenta amb un ric bagatge davant el món musical un home ple d'esperit i d'entusiasme. Aquest home té per nom, Alberto Hemi. Va néixer en una població de la província d'Esmirna, és a dir, a l'Àsia menor, fa poc més de quaranta anys. Inicià els seus estudis musicals en aquelles terres turques i va prosseguir-los a Milà. Prengué part, com a combatent, en la gran guerra i restà invàlid, a conseqüència d'una gravíssima ferida. Amb un braç inútil continuà els estudis musicals, interromperts per la guerra; cultivà la poliglòtia i profunditzà diverses branques de la cultura, especialment les disciplines estètiques i filosòfiques. Després torna a Esmirna. Sentint cantar a les persones de la localitat aquelles cançons hebraicoespanyoles, que els seus avantpassats havien dut a aquestes terres llunyanes, quan els expulsà de les Ibèriques un edicte dels Reis Catòlics l'any 1492, li interessà profundament aquell art senzill i encantador. I li interessà, no tan sols sota l'aspecte literari, sinó també sota l'aspecte musical.

Durant quatre anys a Esmirna, durant altres quatre a l'illa de Rodas i durant les seves visites d'estudi per altres terres, especialment per Salònica, recollí Alberto Hemi un esplèndid assortiment de poesies i de melodies. L'acció dissolvent del temps havia introduït en tot això alteracions i adulteracions, i com a conseqüència, variants de certa consideració. Però això no importava. En emprendre una labor reconstructiva, dintre de les normes històriques i científiques més severes, es posaria remei al mal i així ho féu Hemi. Per altra banda, no es limità a presentar en plena nuesa la línia melòdica, sinó que la revestí amb una draperia harmònica primorosa. Tal fou la gènesi i tal fou el naixement de les «Coplas Sefardies».

De Rodas, Hemi es traslladà a Egipte on fundà una «Edició Oriental de Música»; i des d'ací llança al món, en sèries de sis peces cadascuna, tan valuos material, que ja no era folkloric solament, sinó artístic, per afegida. La col·lecció abarcarà deu quaderns. Fins ara n'han aparegut dos amb cançons de Rodas i altres dues amb cançons de Salònica. I està en premsa el cinquè dedicat al mateix tresor popular d'Esmirna. Cada volum duu un próleg signat per l'autor del present article sota l'epígraf «El orientalismo hispanista del compositor A. Hemi».

L'activitat d'aquest home il·lustre, abarca altres aspectes. Com a compo-

sitor ha publicat diverses obres per a cant, per a piano i per a diverses combinacions instrumentals, entre elles «Melodias populares egipcias», danses egipcies i turques, una «Meditación», en estil armeni per a violoncel i una «Plegaria hebreaica», el text literari de la qual, conservat tradicionalment, està escrit en llengua aramea. Com a musicògraf, col·labora en diversos diaris i revistes; diversos follets seus exposen la vida musical de les terres orientals que li són tan conegudes. Tot el qual, indubtablement, ofereix un gran interès d'ordre general. Però per a nosaltres, els espanyols, allò que ens produeix una atracció més viva, són, naturalment, les seves «Coplas Sefardies», car en elles hi reflloreix l'ànima ibèrica medieval, a través de les paraules i a través de les notes, amb un delectable sabor arcaic...

Les poesies d'aqueixes «Coplas», morfològicament considerades, poden incloure's en dos grups: poesies de motlle estròfic, amb predomini de l'ordenació paral·lelistica, i romances: el de Delgazina, la filla més estimada d'un bon rei; el de la infanta francesa que tenia dues germanes més i que explica a la seva mare un bell somni amorós; el d'aquella reina que, inadvertidament, descobreix la seva traïció conjugal al propi consort; el d'aquella donzella guardada pel seu pare en altes torres i que s'enamora d'un segador transeünt; el d'aquella nena de quinze anys, casada amb un vell contra la seva pròpia voluntat, per haver-ho decidit així la voluntat paterna i que és infeliç en el seu nou estat, car com diu el romanç, amb expressió realista, «la niña quiere juguete y el viejo quiere folgar»; el d'una altra infanta que s'entristia perquè el seu pare no volia casar-la i que sense marit encara, fou mare de família, per haver begut l'aigua d'una font, les meravelloses virtuts de la qual, exposa el romanç, en els següents versos:

Sevilla tiene una fuente,
una fuente de agua fría
el chorro tiene de oro
la taza de plata fina.
Quien de aquella agua bebe,
al año viene parida.

Els assumptes amorosos, per consegüent, estan ricament presentats sota diferents aspectes. La nota infantil es destaca en poesies d'un valor recreatiu indiscutible, com ho demostra la cançó «Estàbase la mora en su bel estar». Altres poesies donen el to elegiac i el donen amb una emotivitat palpitant, com ho revela aquesta estrofa, posada en llavis d'una mare que veu expirar la seva filla:

Una de les cantants que més han contribuït a la difusió de les «Coplas Sefardies» de Hemi, fou Conxita Supervia, divulgant-les, amb èxit delirant, a Londres, davant el públic fil·harmònic que emplenava l'Albert Hall. A Catalunya han estat divulgades mitjançant la ràdio per la nostra liederista Anita Reüll. I, ara, la Institució del Teatre de la Generalitat de Catalunya ha rendit, també, un tribut d'admiració a l'obra folklorica i musical d'Alberto Hemi, dedicant-li una sessió per tal que pugui veure's i escoltar-se la manera com treballa aquest artista per la conservació d'aquest ric tresor hispànic, les bel·leses arcaïques del qual presenten vestigis eloqüents d'un món que semblava havia deixat d'existir.

José SUBIRA

UNA ESCENA PLENA D'AMBIENT I D'EMOCIO PLÀSTICA DEL FILM «LA BONA TERRA»

derada a tot el món com la millor aportació que la literatura ens fa, per a descobrir l'ànima i el cor de l'ignorada Xina.

«The good earth» és, en forma de novel·la, una minuciosa dissecció de la vida xinesa. El drama dolorós de O-Lan, les lluites íntimes de Wang, tot quant se'ns va presentant en les pàgines de la novel·la que descriu la tragèdia de «La bona terra» té reflexos d'un dramatisme tan real, que ens posa cara a cara amb la difícil situació de comprendre les seves determinacions, per nosaltres completament arbitràries i il·lògiques; però que arribem a

pauta marcada per l'autora de l'obra, que tants anys ha viscut dins l'ambient que s'hi descriu. Fugint de l'èxit popular que dona un bell rostre, ha fet la renúncia que més difícil és per a una artista i per a una dona: ha deixat que el maquiador transformés la seva fesomia donant-li les línies dures i aguditzades pel dolor i el sofriment, i confiant amb el seu propi valer artístic per a deixar passar, a través de les pintures i caracteritzacions, tota la gamma d'emocions que duu l'heroïna dins l'ànima.

«La Bona Terra» és, doncs, una altra gran producció de les que el bon ci-

Els protestants anglesos

per Bolserell

Carmen Diaz, «la il·lustre fregona», com li deia un autor dramàtic que ha fet famosos molts mots, ben posats, com aquest mateix, treballa actualment a la zona facciosa. Al teatre Talia, de Saragossa.

Allí, representa cada nit «La madre guapa», de Adolf Torrado, l'autor feixista, de «La Papisusa», que saluda a la romana i crida: Heil, Franco!, mentre el seu pare, ha estat condemnat a mort per ésser un militar lleial

—També pensen «salvar» Txecoslovàquia?
—Sí, home, sí. Ja han enviat al seu socors tres notes enèrgiques.

Hi ha gran inquietud a Txecoslovàquia.
—Es que, veuràs, Anglaterra li ha ratificat la seva amistat.

al seu deure de republicà, tot i havent-lo agafat la sublevació a l'altra banda. Torrado (fill), ha hagut de passar-se a l'enemic, aprofitant la benevolença que tingueren amb ell els «rojillos» que no tenien «la madre guapa» ni serien capaços per res del món, de deshonrar la lleialtat d'un pare, que no mereixen, tots aquells que el tenen... conegut!

DISPENSIN

Però, referint-nos, concretament a ella, a la il·lustre «fregona» o Carmen Diaz, volem recordar una anècdota que es féu més famosa que la protagonista, que com a tal protagonista, de res ho fan prou per guanyar la glòria, ni tan dolenta que mereixés el paradís feixista que ella mateixa s'ha donat. Un dia, va rebre en el seu camerino del teatre Barcelona, la visita d'un poeta conegut nostre i tot fent escarafalls, li digué mentre es bufava les puntes dels dits: —¡Al! Querido X., dispense que no le dé la mano. Me las acabo de lavar con agua de Solares.

A L'HAVANA?

Aquesta altra anècdota, de la il·lustre raspa, que podríem dir-li, traduïnt el mot que li posà el seu autor dramàtic més sollicitat, la contava ella mateixa, creient que l'afavoria.

Diu que treballava al teatre Cervantes, de Sevilla. Vivia a un hotel que diu que hi ha a la voravia del davant.

Malgrat ésser tan a prop, ella anava a casa en taxis cada dia, per no desdir la fama i el cartell que ella mateixa s'atribuïa.

A més, aquestes bestieses encara les matisava grotescament, segons confessió pròpia, com ja hem dit.

Davant del teatre hi havia precisament una concorreguda parada d'autotaxis. Ella, cada vegada, triava el millor, el més insòlid, el darrer model; ella era la primera actriu!

Un dia, posada a triar de la fila, cap no li agradava ben bé prou. El primer, matrícula baixa; el segon, model vell; el tercer, carrosseria anticuada; el quart, i... així arribà al cap del darrera de la cua, on hi havia un «Packard» magnífic, set places, con-

ducció interior, esmaltat de trinca, matrícula alta, faros Marsalls i que fins i tot devia tenir, a dintre, billar i nevera per les apariències de sumptuositat que acusava a l'exterior.

La primeríssima actriu s'hi enfilà i començà, impacient a tocar el «claxon», per tal que acudís el xofer. Aquest, que des del rotlló cridaner dels xofers, observava la mal dissimulada megalomania de la Sarah Bernhard de via estreta, acudí parsimoniosament i en estar ben repantigat al volant, demanà a l'actriu en to burleta: —On hem d'anar, senyora? A l'Havana?

ELLA... UN ALTRE COP!

Ella, encara, Carmen Diaz, representava un dia a «la bombonera de la Rambla de Catalunya», avui chez Samso! «La Lola se va a los puertos», aquella comèdia flamenca i romanesca dels germans Machado que posat a prova amb la guerra, han donat de si tot allò que cadascú era, Antoni (el bo) el gran poeta, és amb la República; l'altre és acadèmic de la llengua de la Reial Acadèmia de Madrid, de Salamanca, de Franco, Hitler i Musolini, d'Oliveira i del Soldà del Marroc.

Carmen Diaz feia la Lola i representava una famosa cantora de Soleares ona de la solera del cante jondo, allò més bo que es canta al món si es ben cantat que és com cal que sigui.

La fregona, estimulada per l'audàcia que permet la major ignorància protagonitzava aquesta comèdia d'una manera criminal, com si hagués començat ja llavors l'entrenament que li calia per a conviure ara amb els feixistes assassins.

Un crític barceloní entrà al quarto de la Diaz, acompanyat d'un adulator, periodista madrileny, que rebia infaliblement dues butaques cada nit, de l'actriu per tal de reconèixer a tan baix preu les seves duploses facultats que ell qualificava d'incomparables.

—¿Qué le ha parecido, como canto esas soleares?

—¡Oh, magistrales! Mi amigo — senyalant el crític barceloní — que en-

tiende un rato, està muy entusiasmado.

—No ho cregui, senyora. Es absolutament fals. A més a més, a mi m'agrada entrar-hi pagant!

UNA CONVERSA TELEFONICA

Un amic nostre té un lloro d'aquells que la saben tota.

L'altre dia el varen sorprendre que havia trencat la cadena, com un vulgar barber i s'havia enfilat al telèfon.

Un cop enfilat, féu anar la roda numèrica amb la pota, i agafant l'auricular, començà la següent conversa:

—Escollit!
—Es a casa del doctor Rodregues?
—Vol dir-li al lloro que es posi a l'aparell?

POESIA

La clàssica salutació antifeixista, va suggerir a un senyor, enemic d'efectuar operacions aritmètiques negatives, el següent rodolí optimista:

—Salut, i un duro cada minut!
Vist l'augment il·limitat que experimenta el cost de la vida, cregué oportú augmentar la consignació:
—Salut, i tres duros cada minut!
Un company seu literatoide, protestà de la innovació, al·legant que el segon vers era massa llarg:
—L'estètica primer que tot!

AFERS MUNICIPALS

Es fan comentaris sobre la situació econòmica de l'Ajuntament de X. Un empleat municipal es lamenta que els propietaris no es preocupin de satisfer el subministrament d'aigua per comptador.

—Si jo no sé com pot viure l'Ajuntament! Els tres ingressos principals del Pressupost — aigua, mercats i es-corxadors — resten gairebé anul·lats. L'aigua, principalment, que era una veritable font...
—Doncs miri, s'ha estroncat.

JOVENTUT ETERNA

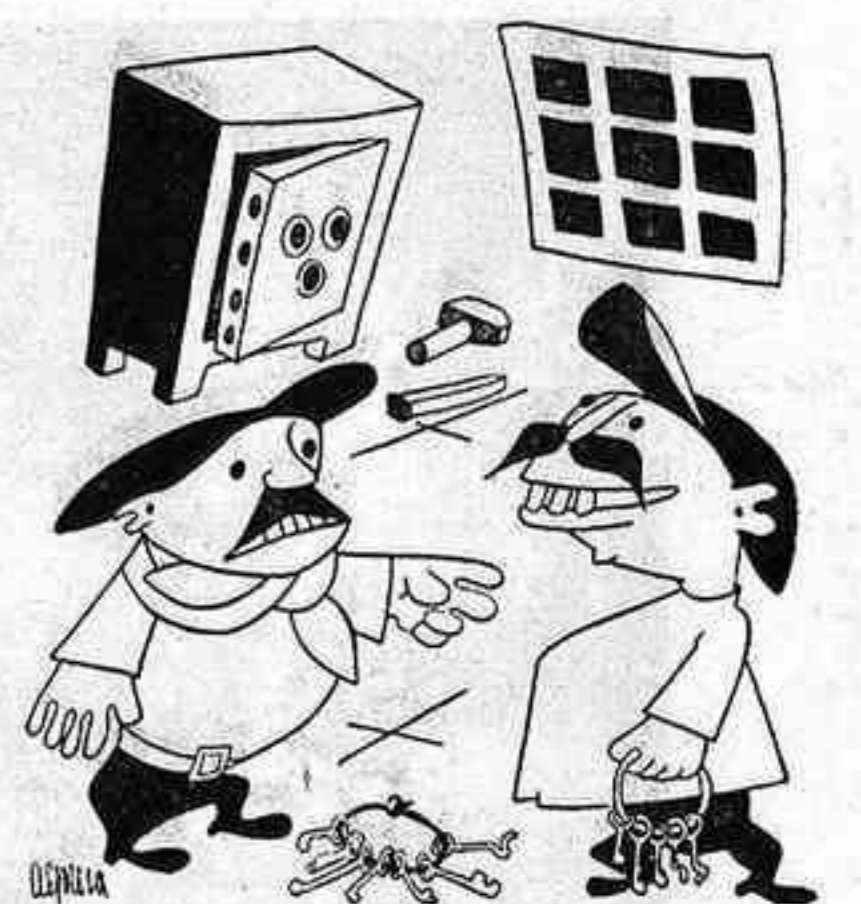
En un dels primers assaigs d'El casament de la Xela, Pius Davi recomanà als artistes del Teatre Català de la

Comèdia que procuressin corregir-se del defecte lingüístic barceloní de pronunciar *yo* i *ya* en lloc del *jo* i *ja*, corresponents a la fonètica catalana pura, i afegí, poc més o menys:

—Ja sé que per als vells demano massa. Però els joves teniu l'obligació de fer un esforç per a esmenar-vos.

A Pere Cabré, que mai no ha volgut transigir amb el calendari, li tocava en aquell punt reprendre l'assaig i volgué respondre amb fets el retret del director:

—Què hi ja, noia?

EL FEIXISME ES PREPARA PER A LA PAU
—Jo també em preparo per a no ésser lladre.

DECLARACIONS DE LORD HALIFAX
—Sí, miri, ara demanarem permís a Hitler perquè Hitler ocupi Txecoslovàquia.